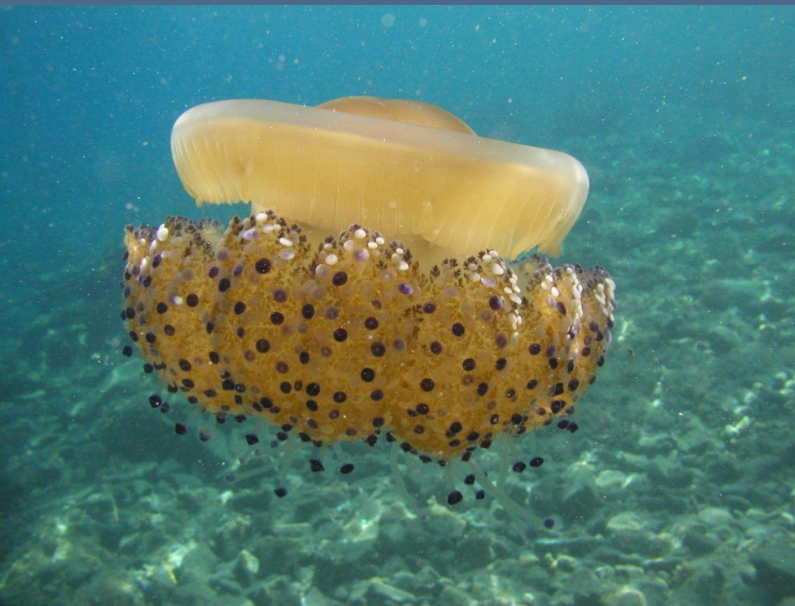
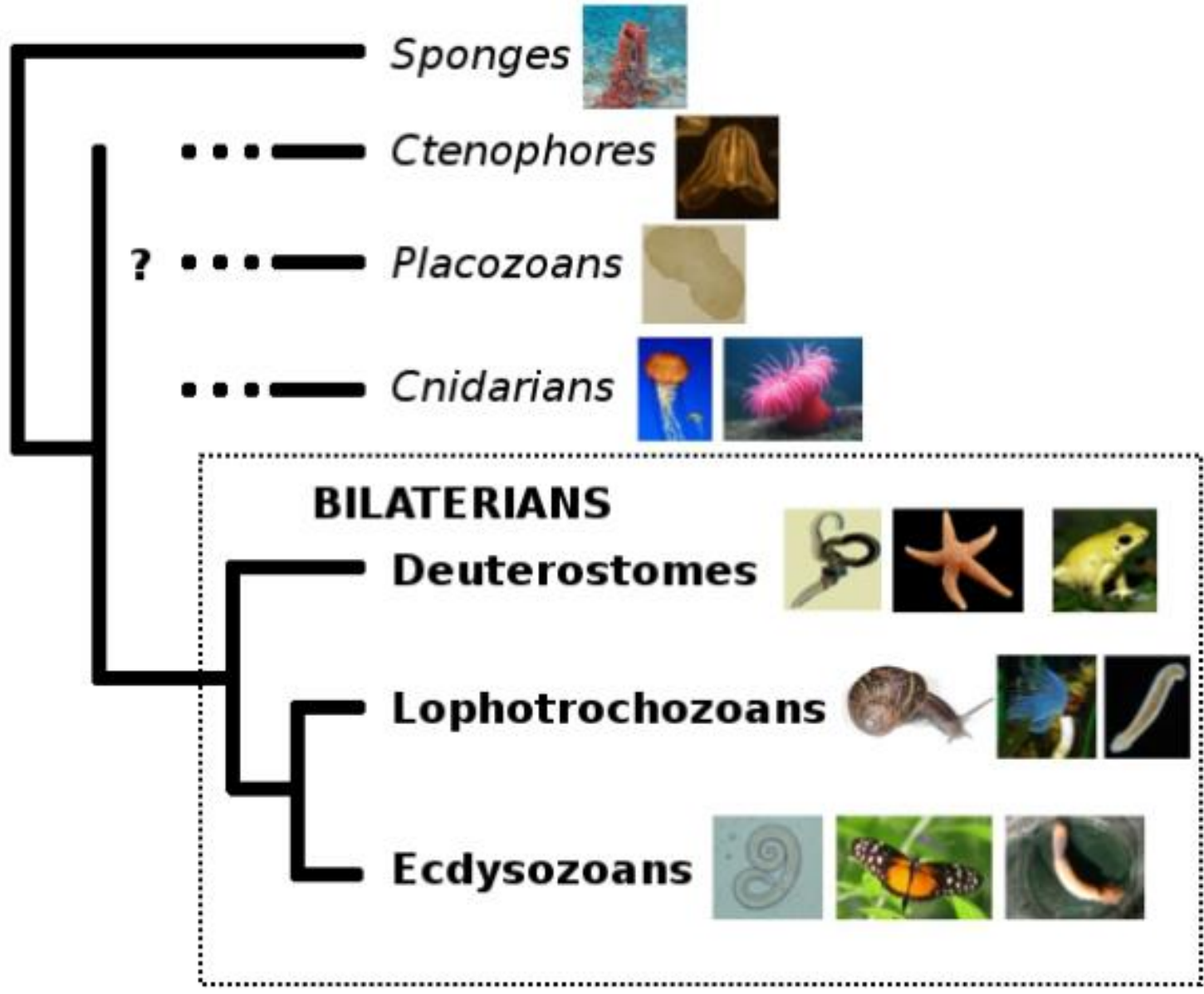

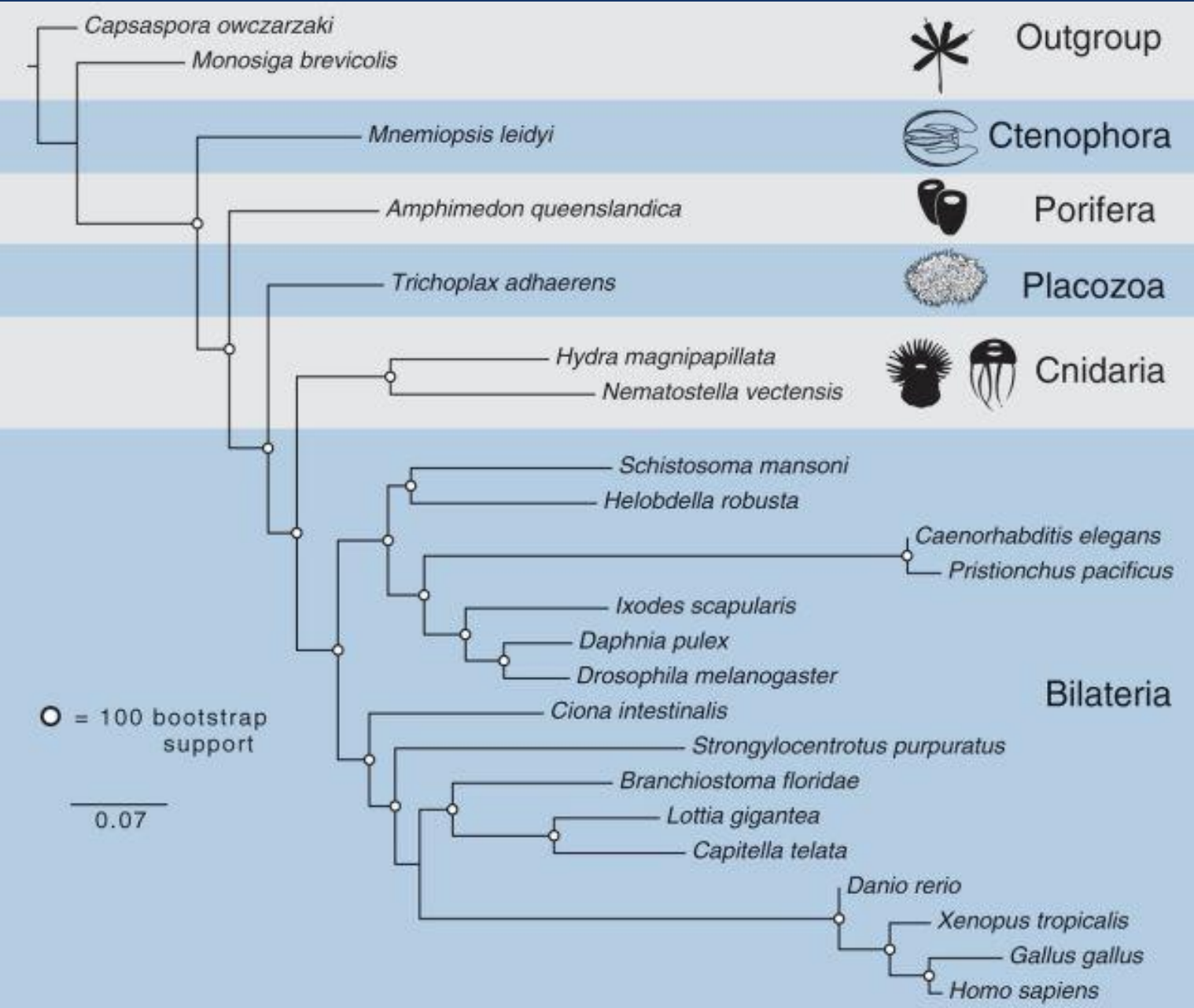
Žahavci (Cnidaria)

Postavení žahavců v systému

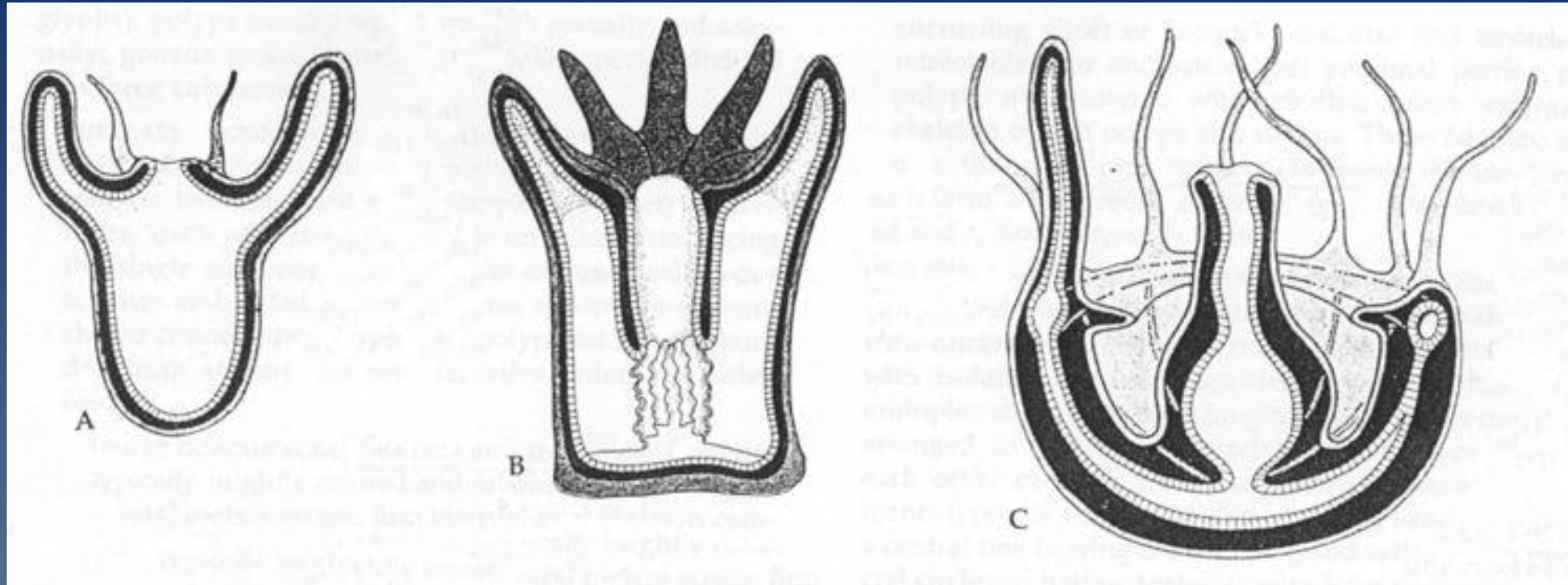

Postavení žahavců v systému

Postavení žahavců v systému

- **diblastica** – ektodermální epidermis + entodermální gastrodermis
- mezi tím **mezoglea** (většinou ektodermálního původu)
  - nebuněčná gelovitá hmota, 95% vody

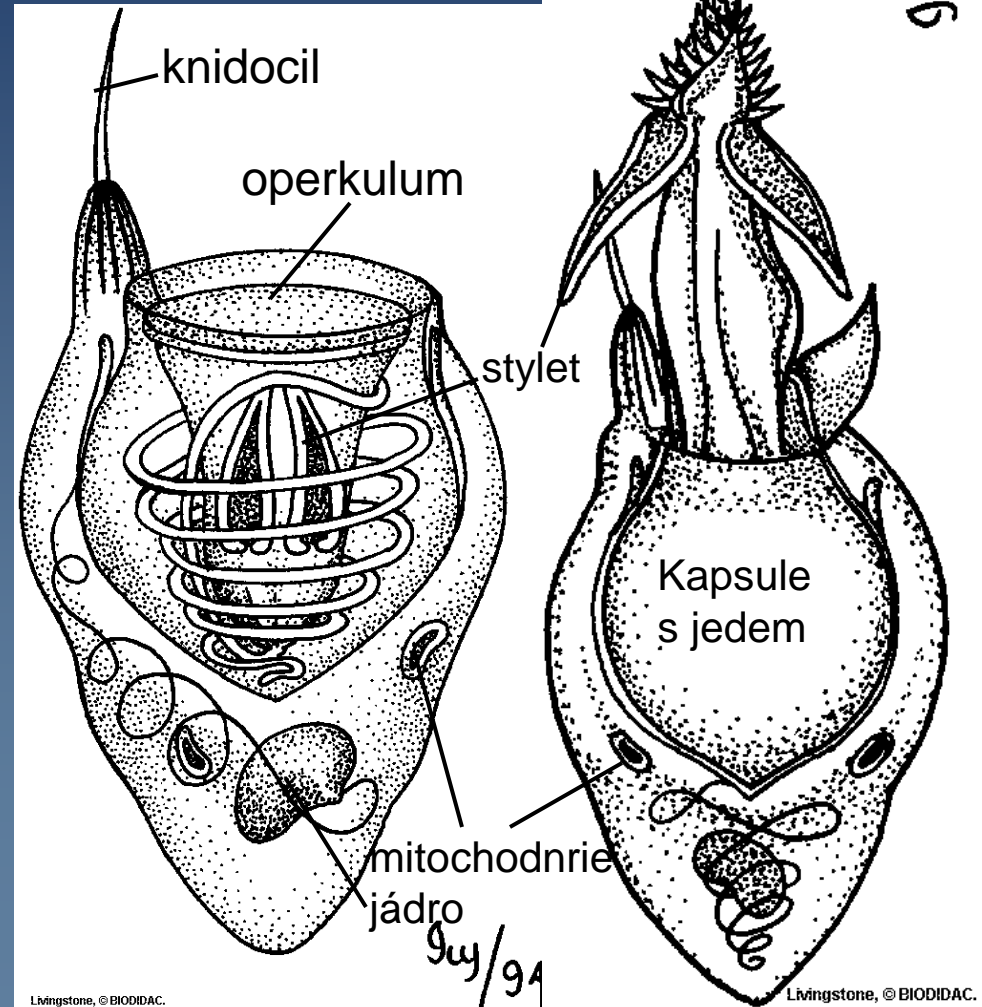

Charakteristika kmene:

- primárně **paprsčitá symetrie**, často kolonie – až 25 metrů (polypi kolem 1 cm)
- **žahavé buňky – knidy (nematocyty)** (entodermální původ) – každá produkována jednou buňkou
- unikátní struktura žahavců – mnoho typů
- **epiteliálně - svalové buňky** (z epidermis a gastrodermis)
- **gastrovaskulární soustava a láčka** – neprůchodné
- difúzní nervová soustava, smyslové orgány v ropáličích medúz
- pohlavní i nepohlavní rozmnožování - **metageneze** – střídání polypového a medúzového stadia, obrvená larva planula
- chybí: vylučovací soustava, oběh. soustava, centralizovaný nervový systém, hlava

Žahavé buňky – knidy, kindocyty, nematocyty

- lov, obrana, pohyb, přichycování
- produkují je **knidoblasty**, které se vyvíjejí z intersticiálních buněk epidermis
- obklopeny podpůrnými buňkami
- nejvíce v „**žahavých bateriích**“ na chapadlech
- po vystřelení odumírají a jsou nahrazeny novými
- **knidocil** = mechanoreceptor, k vystřelení je ale třeba i chemický stimul

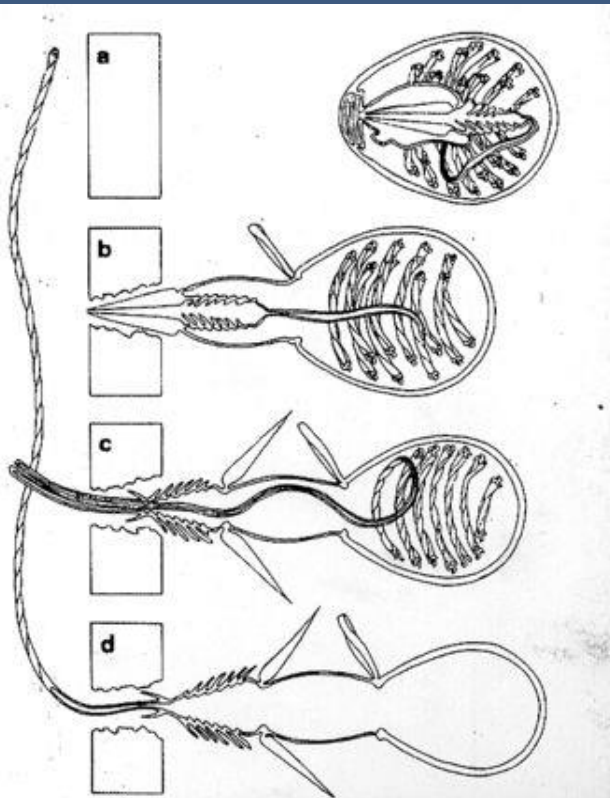

- Asi 46 druhů žahavých buněk – tři základní typy:

1) **penetranty** (heteronemy) – největší, složité; dutým vláknem se do těla kořisti dostává hypnotoxin (fenoly a proteiny)

2) **volventy** (desmonemy) - hladké vlákno bez distálního otvoru a dlouhý knidocil; funkce mechanická - znehybnění kořisti

3) **glutinanty** (haplonemy) - jednoduché vlákno, které po vystřelení vypouští lepkavý sekret

- rychlost vystřelení
2 m/s – jeden z
nejrychlejších
buněčných procesů

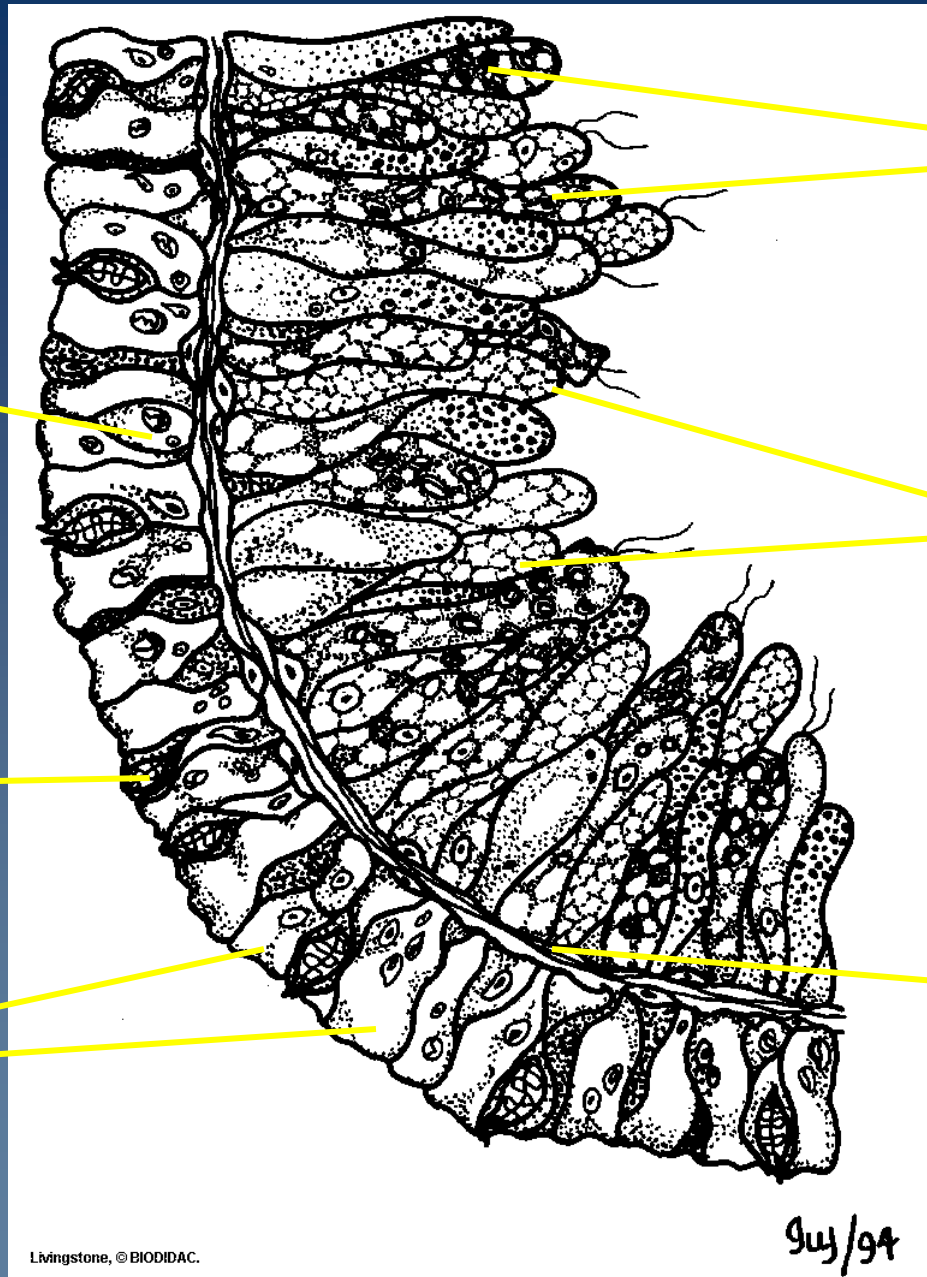
Tělní stěna

intersticiální buňky

- dávají vznik buňkám jiných typů
včetně knidoblastů

knidocyty

kožně-svalové buňky

žláznaté
buňky

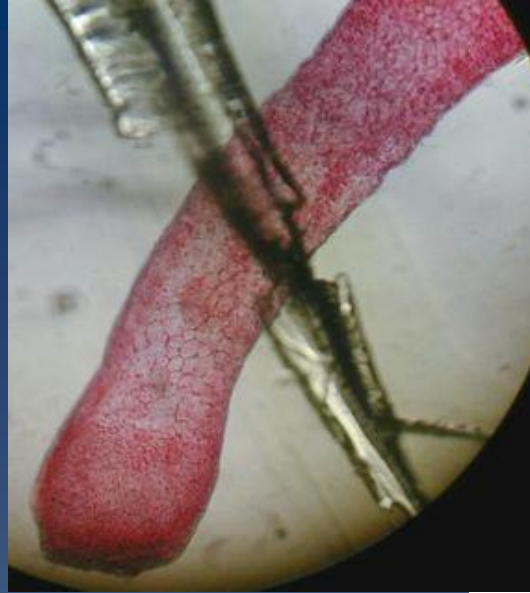
trávicí
buňky

mezoglea

- tenká nebo
výrazná (u
medúz)

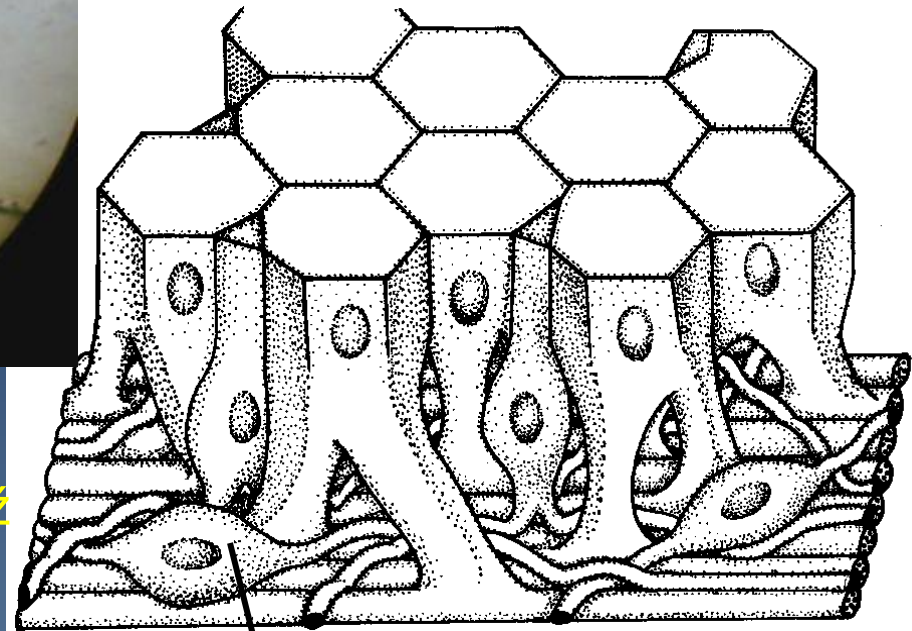
Nervová soustava

- difúzní
- výběžky buněk = mechanoreceptory

Epiteliálně – svalové buňky

cylindrické buňky epidermis

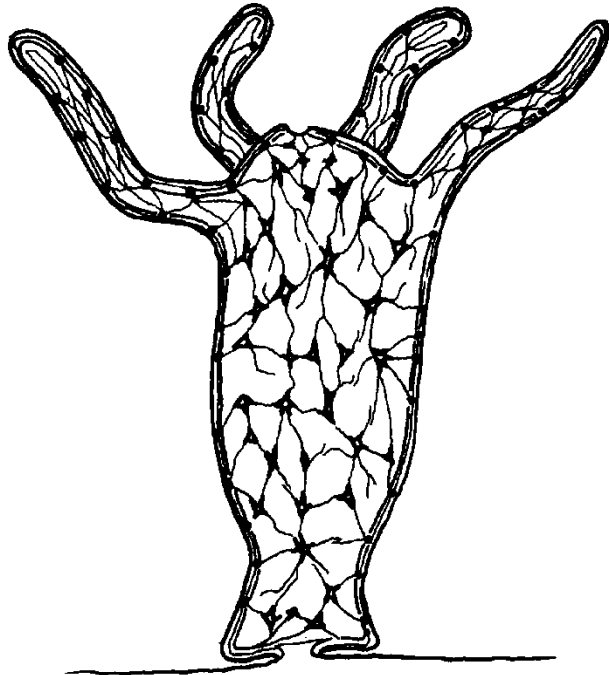

Livingstone, © BIODIDAC.

myonemy – kontraktilní buňky

Guy

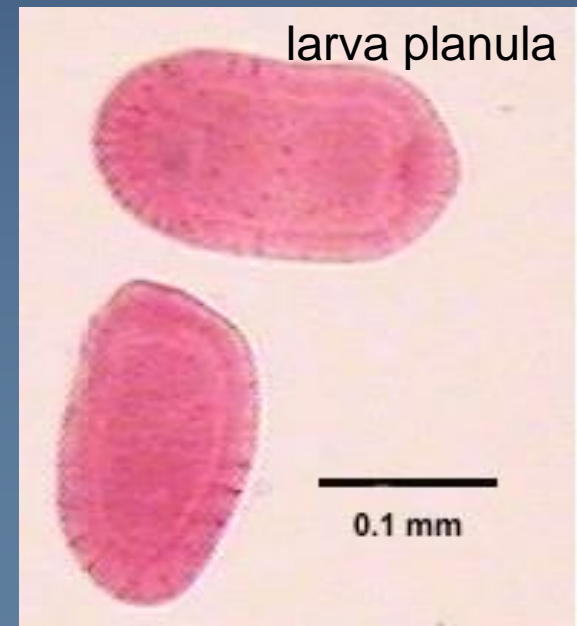
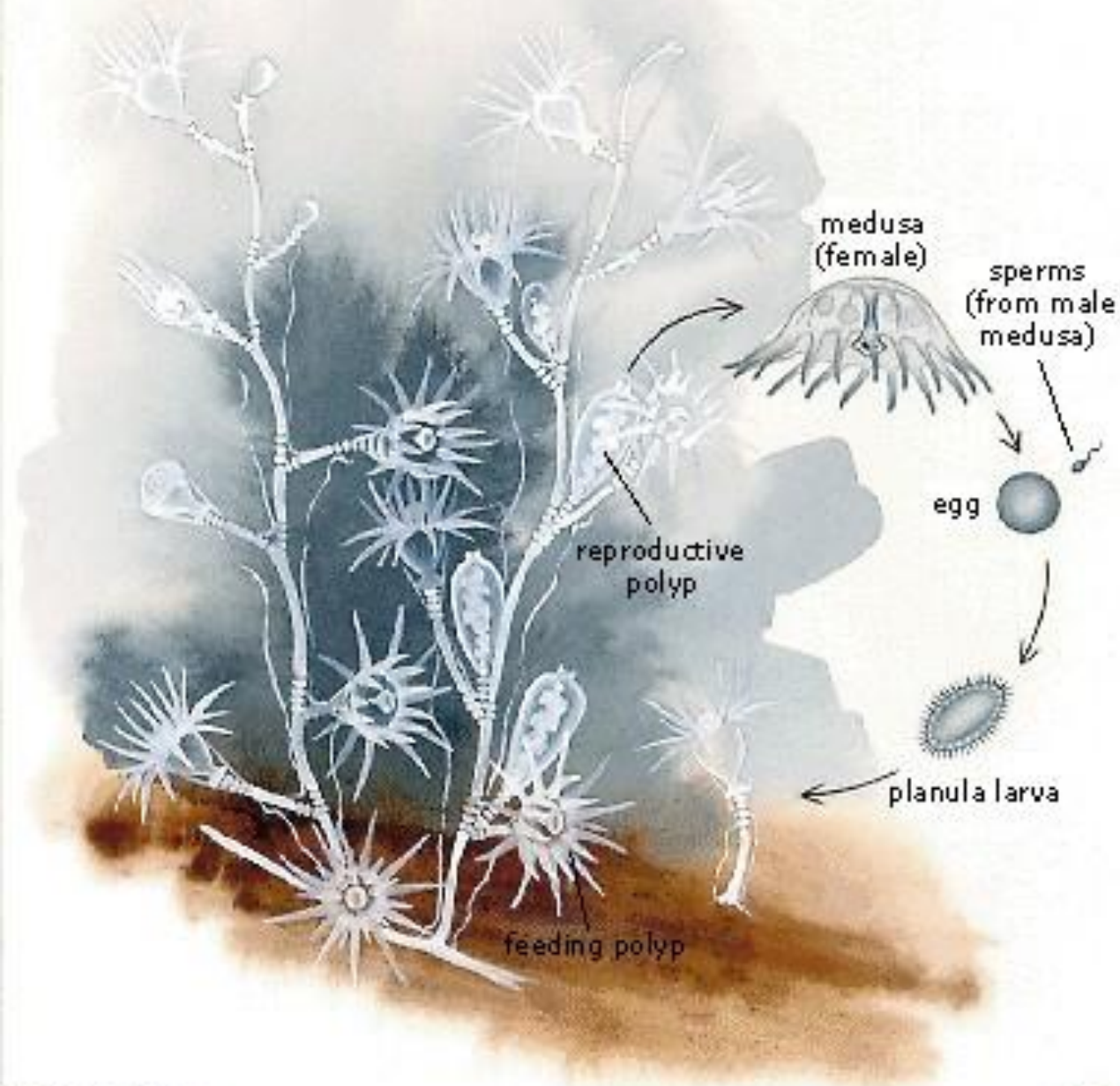
- reagují na světlo i když nemají receptory

Guy/99

- nejprimitivnější svalové buňky v živočišné říši
- kontraktilní plášť mezi vnější epidermis a mezogleou
- uspořádány podélně

Metageneze

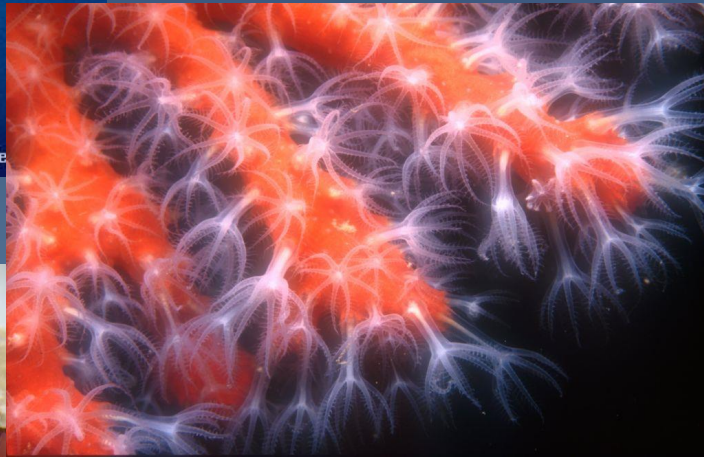
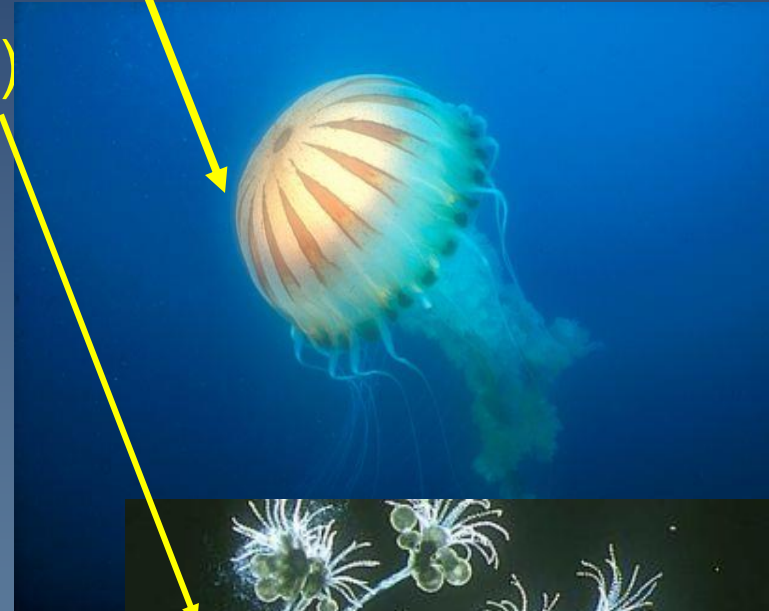
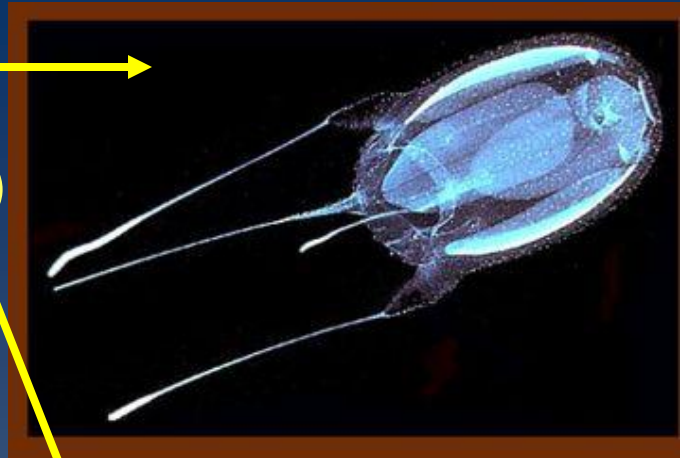
Čtyřhranky (Cubozoa) →

Medúzovci (Scyphozoa) →

Staurozoa

← Korálnatci (Anthozoa)

Polypovci (Hydrozoa) →

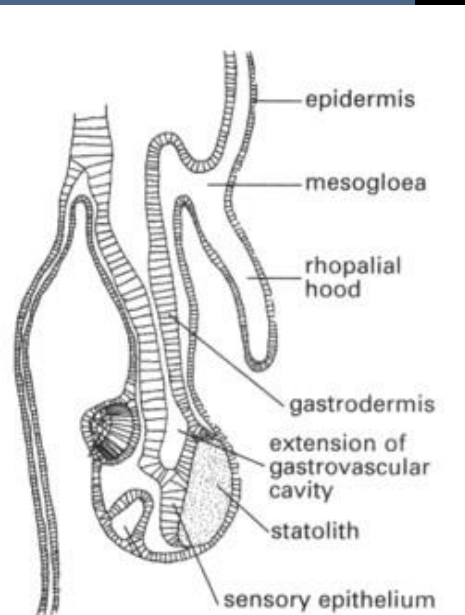
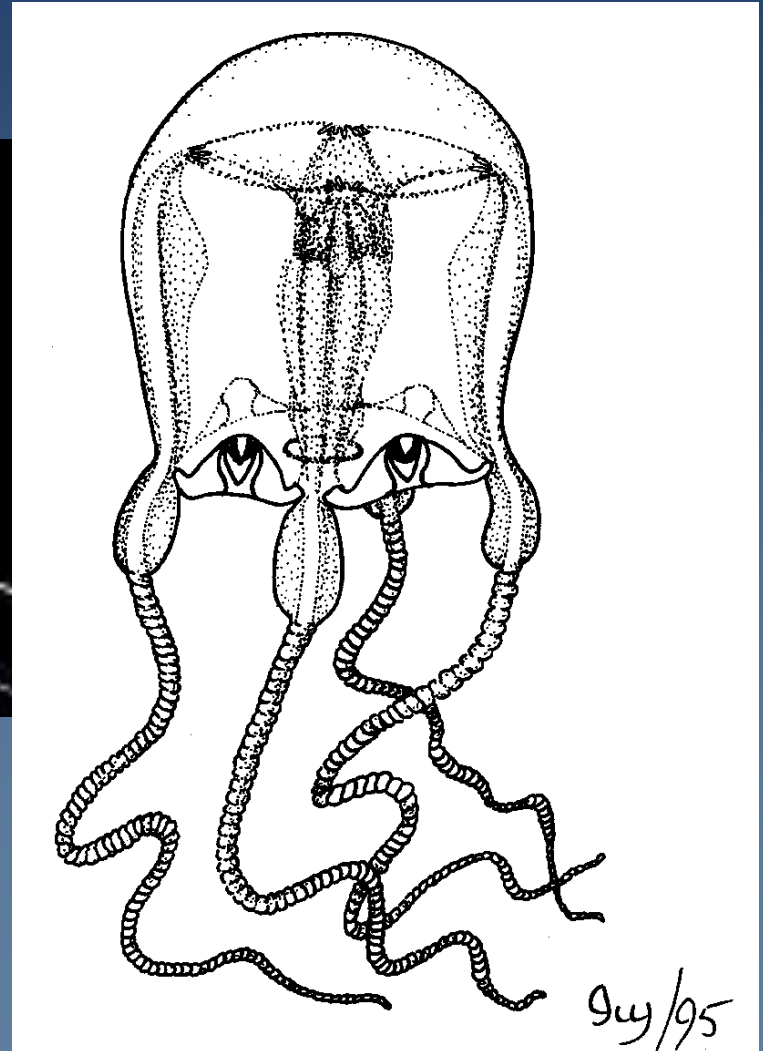

-asi 10 000 druhů

Čtyřhranky (Cubozoa)

- každý polyp produkuje jedinou medúzu – není strobilace
- čtverhranný zvon, 4 pedalia v rozích zvonu – z nich dutá chapadla, silně žahavé buňky, vellarium (jako velum u hydromedúz)

Jediný řád Carybdeida – většina v tropech

- rhopalia:**
- očko
  - statocysta

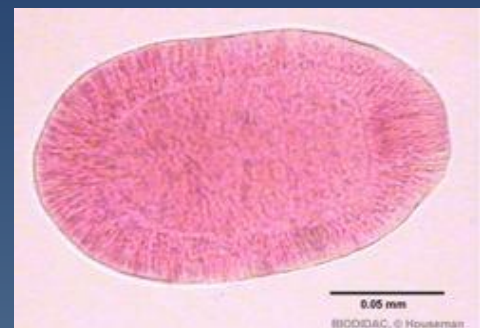
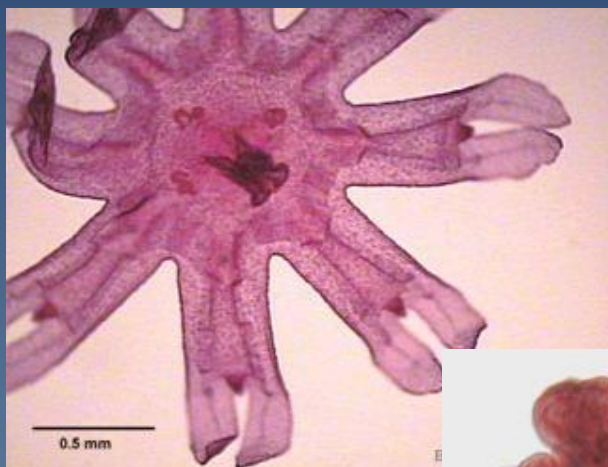
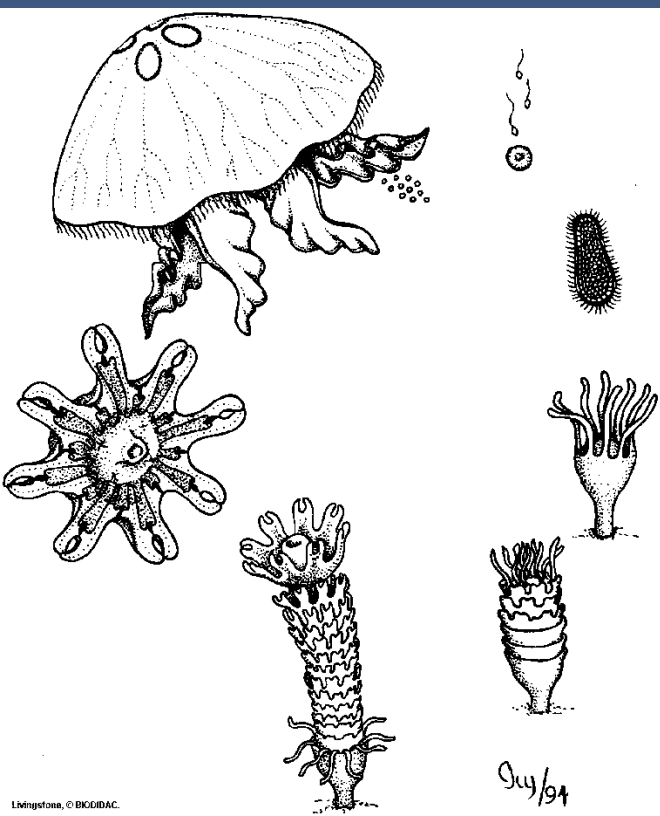
Carybdea marsupialis
(čtyřhranka středomořská)

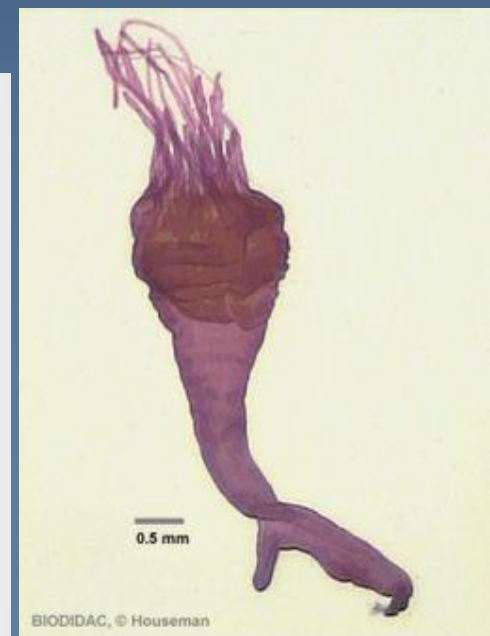

Medúzovci (Scyphozoa)

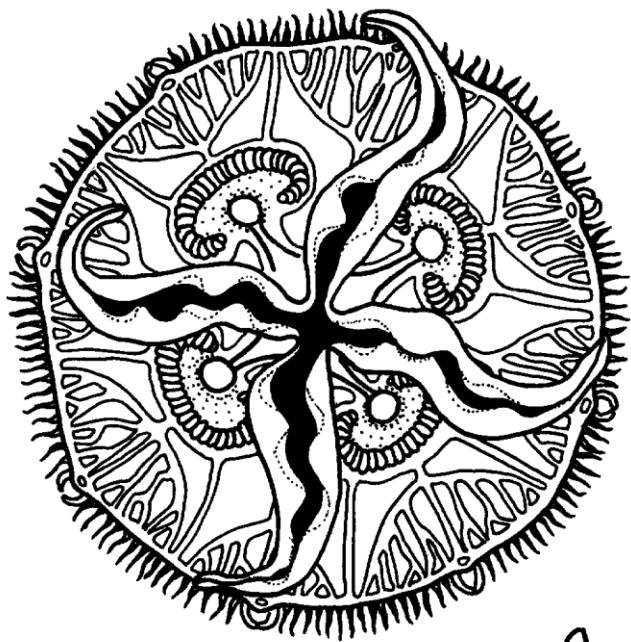
- vypouští oplozená vajíčka, pohyblivé larvy **planuly**
- nepohlavní polypové stadium – **scyphiostom**, v příznivých podmínkách se mění ve **stobilu**
- larva **ephyra** vzniká při stobilaci

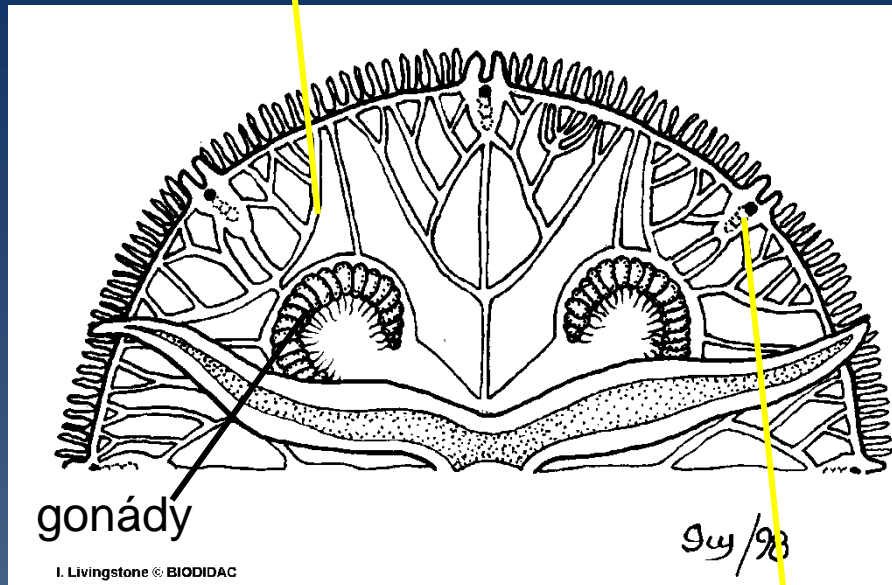
- **nemají velum**
- **175 druhů**

Gastrovaskulární soustava

Guy/05

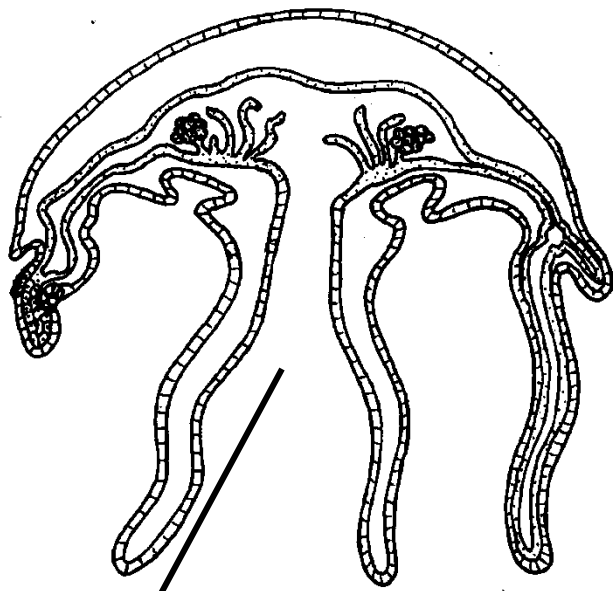

gonády

Guy/98

I. Livingstone © BIODIDAC

I. Livingstone © BIODIDAC

manubrium

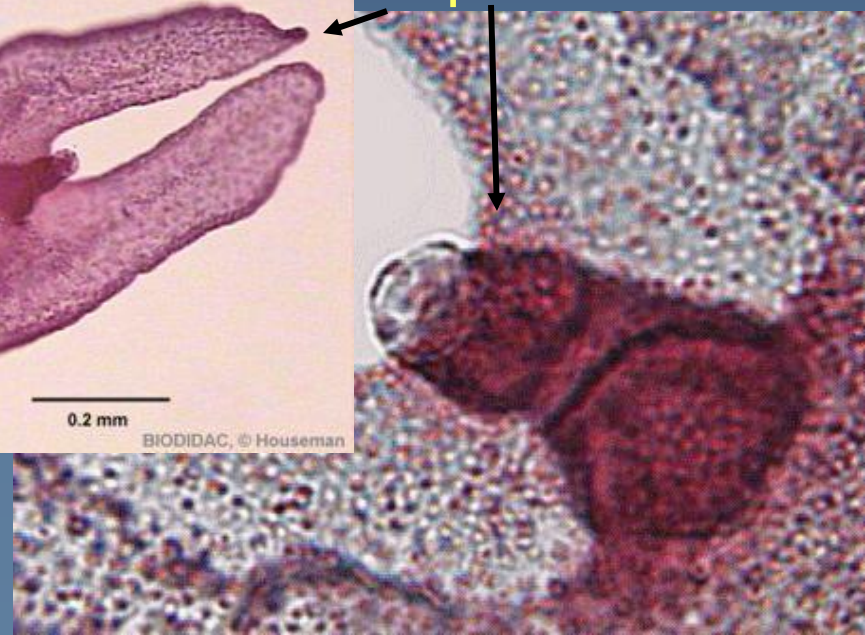
Guy/05

0.2 mm

BIODIDAC, © Houseman

rhopalium

Bioluminescence

Medúzovci (Scyphozoa) + Staurozoa

o Coronatae

- rýha kolem zvonu medúzy, barevné, hlubokomořské

o Rhizostomeae

- nemají chapadélka na okraji zvonu, příústní chapadla srůstají, perforované otvůrky

o Semaeostomeae

- chapadélka na okraji zvonu, dlouhá příústní chapadla

o **STAUROZOA (Stauromedusae)**

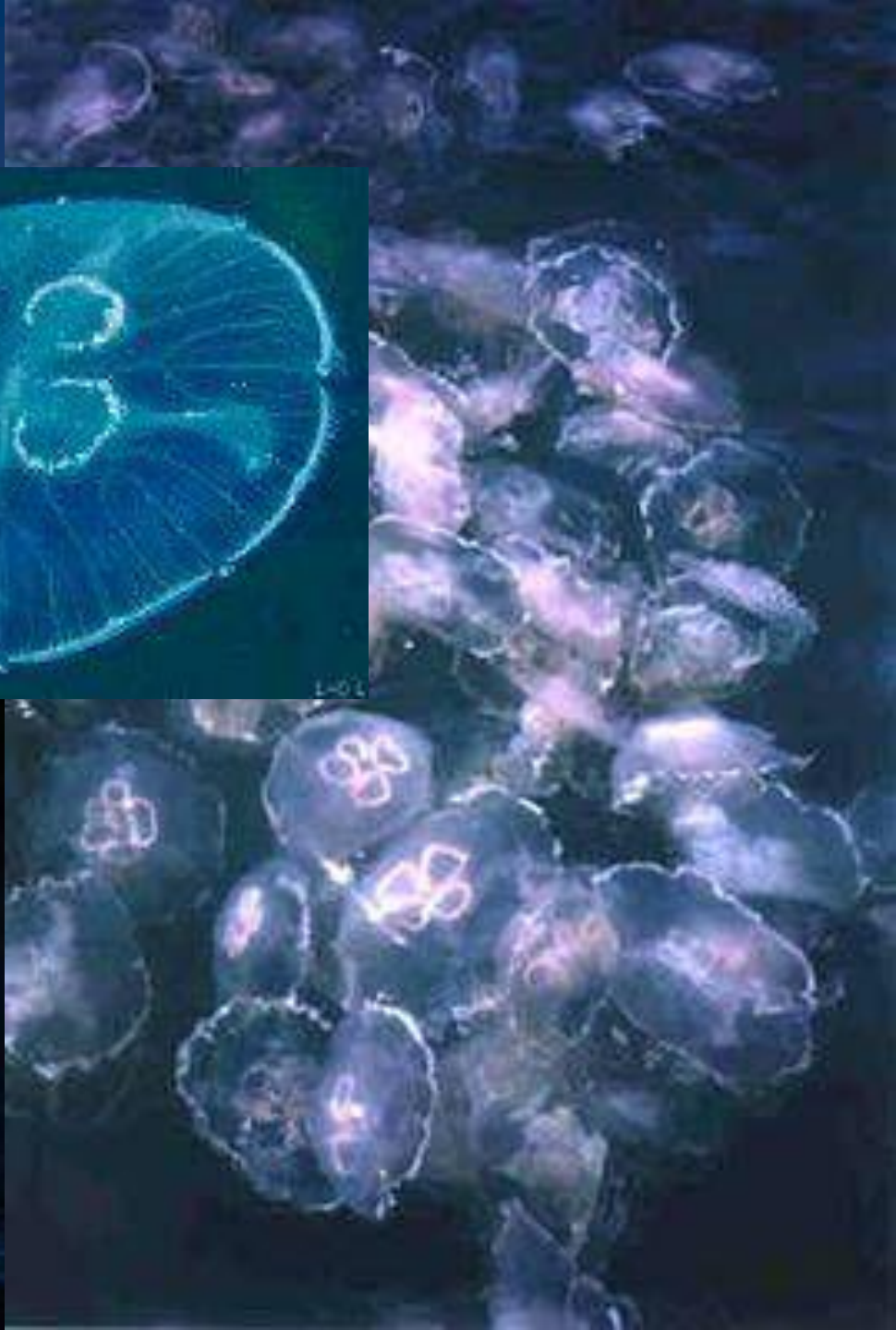
- planuly a přisedlé medúzové stádium, chladná moře

Aurelia aurita (talířovka ušatá)

zvon 5 - 10 cm (40cm),

typická kresba
planktonožravá
nežahá

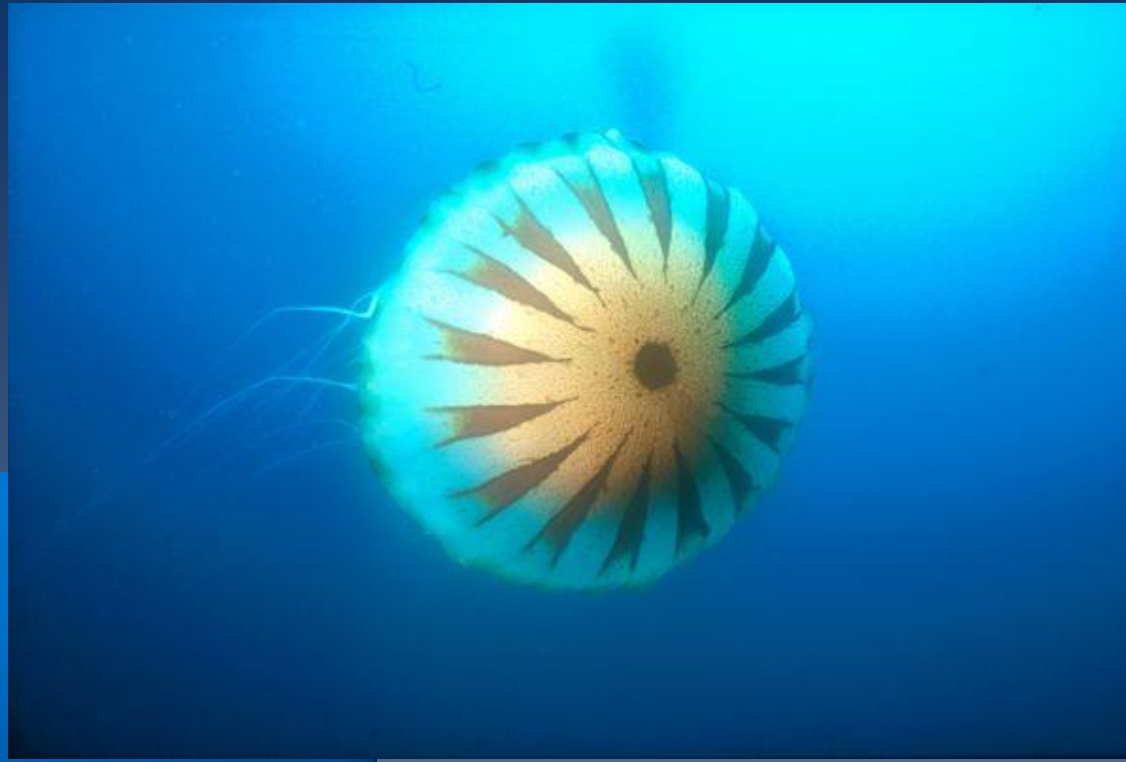

Chrysaora hyoscella (talířovka kompasová)

hermafrodité

vypouští rovnou planuly

Pelagia noctiluca (talířovka svítivá)

nemá stádium polypa

při podráždění světélkuje

4 příústní chapadla

VELMI ŽAHAVÁ

A photograph of a jellyfish, identified as *Pelagia noctiluca*, swimming in deep blue water. The jellyfish has a translucent, bell-shaped body with a slightly textured surface and long, thin tentacles trailing behind it. The water is a deep, clear blue, and the lighting is soft, highlighting the jellyfish's form. The background shows the surface of the water with some ripples and light reflections.

Pelagia noctiluca

Pelagia noctiluca

Rhizostoma pulmo (kořenoústka plicnatá)

vyklenutý, mléčně zbarvený zvon, na okraji modře zbarvené laloky

v průměru 50 - 60 cm, 8 chapadel

nasává vodu s planktonem, ale uloví i větší kořist, vypouští do ní trávicí látky a pak ji vysají

Rhizostoma pulmo

Cotylorhiza tuberculata (kořenoústka hrbolatá)

průměr zvonu 20 - 25 cm

8 příústních ramen, nemají ústní otvor

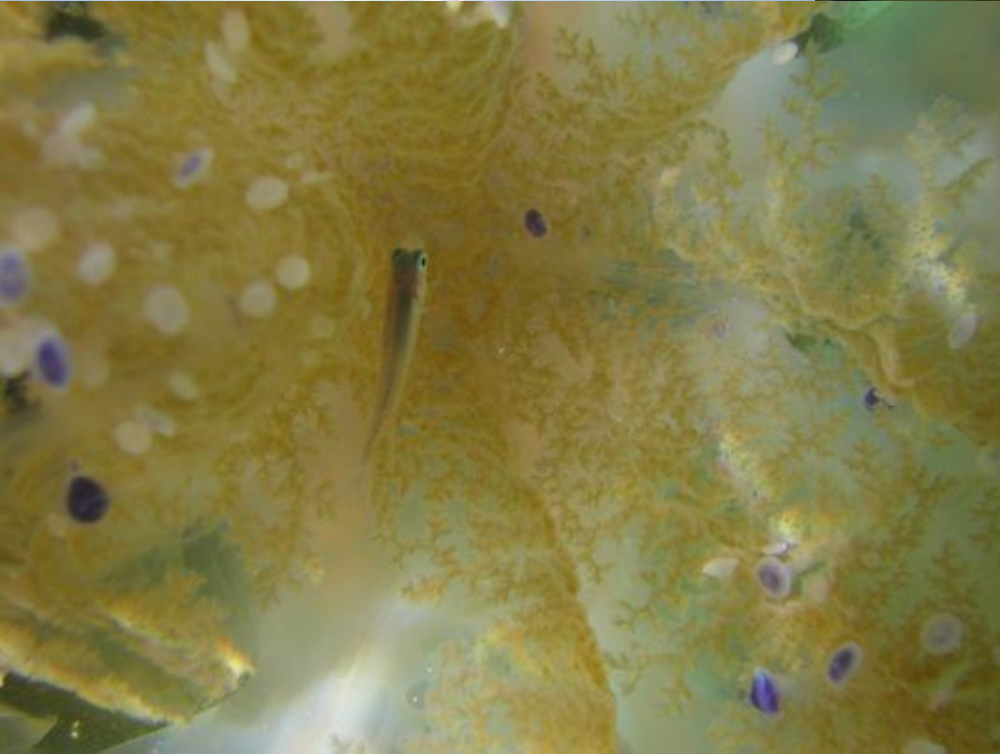
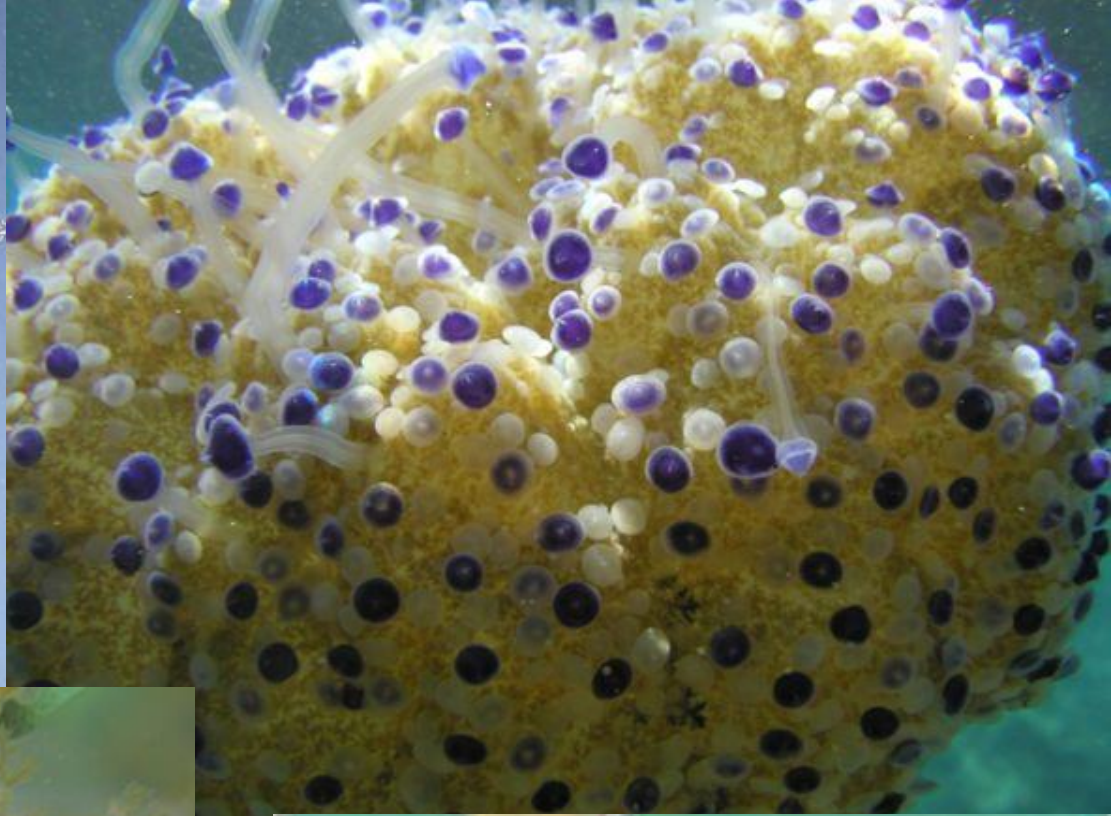
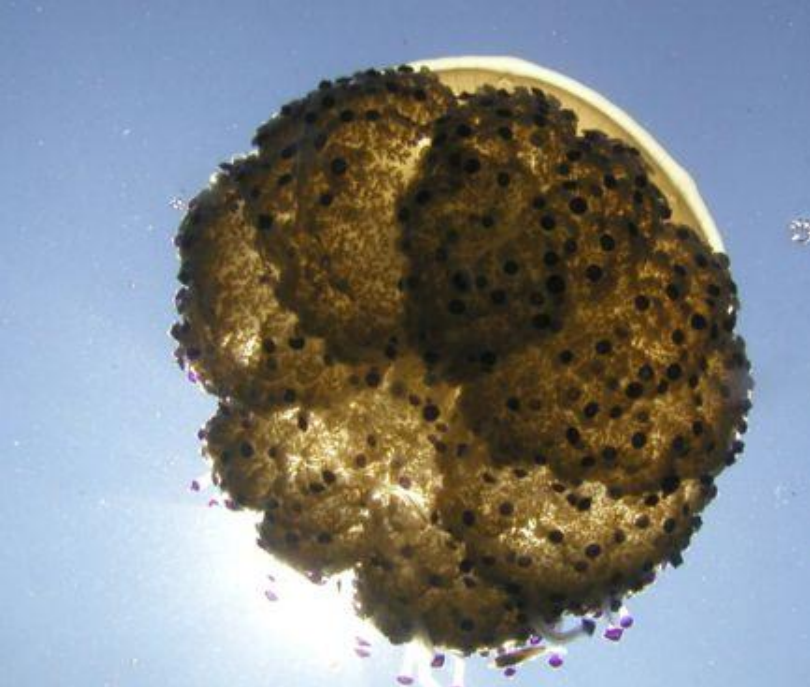
požitelná - nakládá se do soli

Rhopilema nomadica

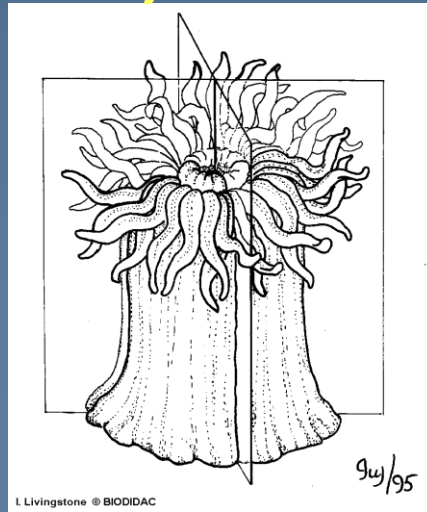
Nomad jellyfish

Anthozoa

- cca 6000 druhů, výhradně mořští
- známí od prekambria (ediakarská fauna)
- přisedlí, koloniální nebo solitérní, výhradně mořští
- u některých symbióza se zooxantelami
- hermafrodité i gonochoristé
- bez medúzového stadia (pouze pohyblivé larvy planuly)
- vytváří vápenaté nebo rohovité kostry (kromě sasanek)
- dutá chapadélka polypů – pokračuje do nich láčka

Unikátní struktury polypů:

actinopharynx –
specializovaný hltan
vybíhající v 1 nebo více
obrvených rýh tzv.
siphonoglyphy – vhání
vodu do láčky

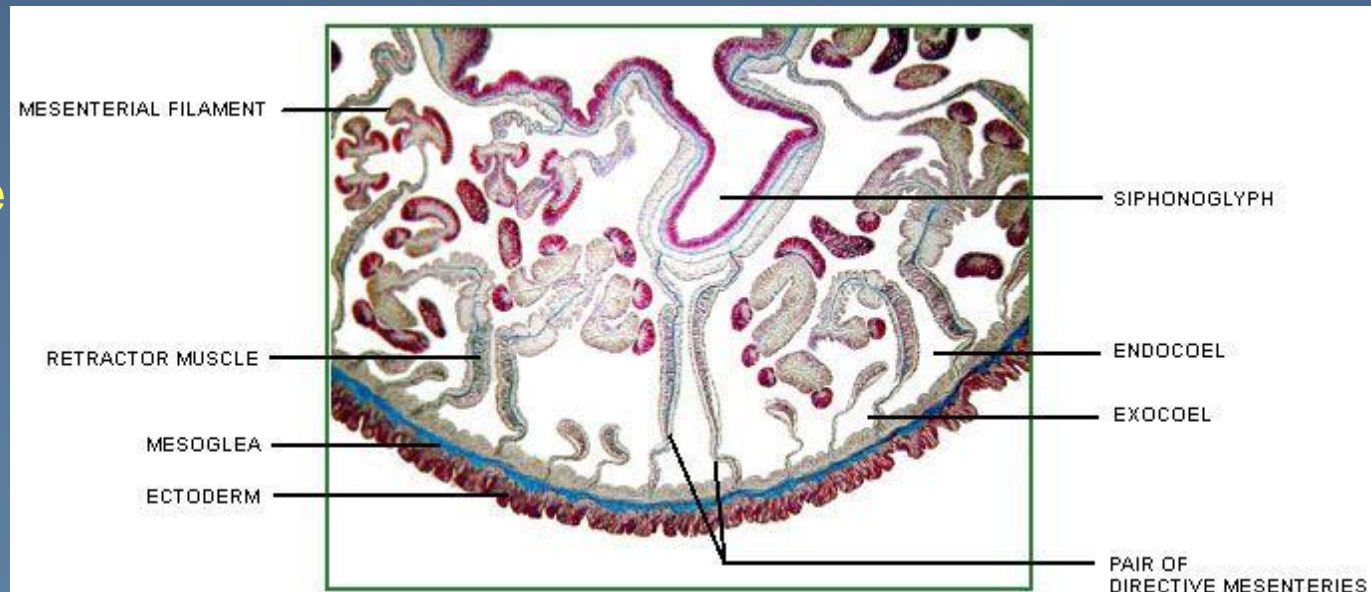
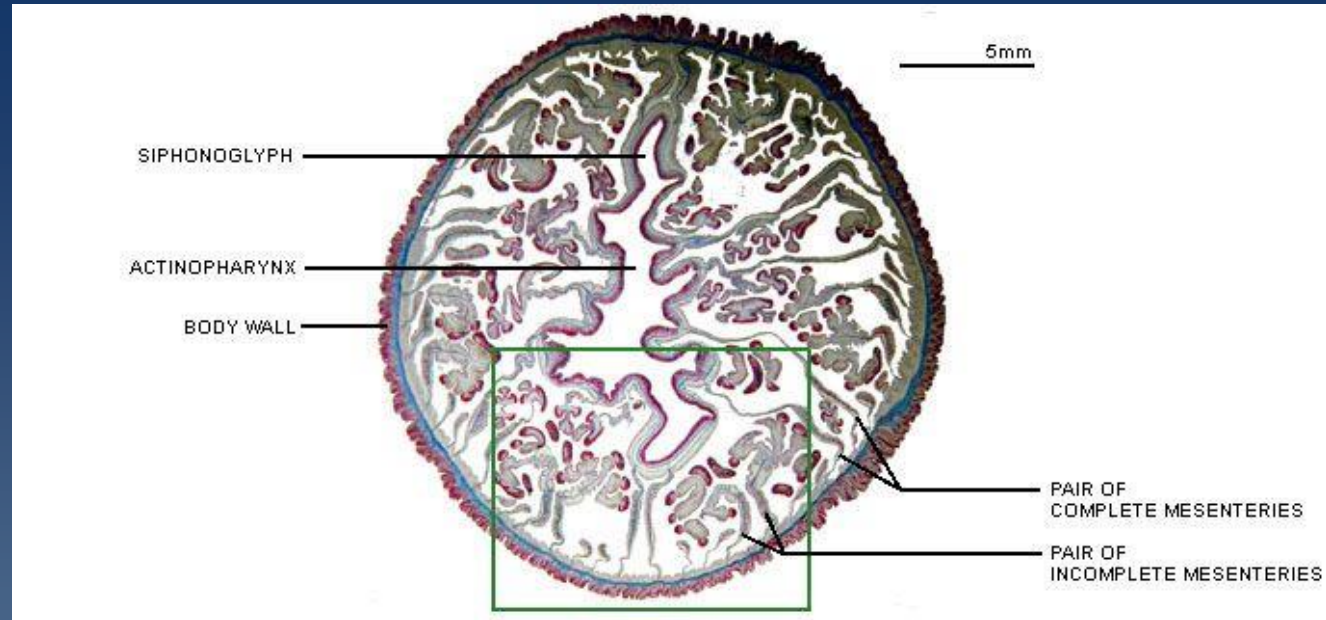
mesenteria – výběžky
tělní stěny

- podlétné svaly

- zatahování polypů

- respirace a absorpce
potravy

- opora – mohou
kalcifikovat a měnit
se v **septa**

Anthozoa

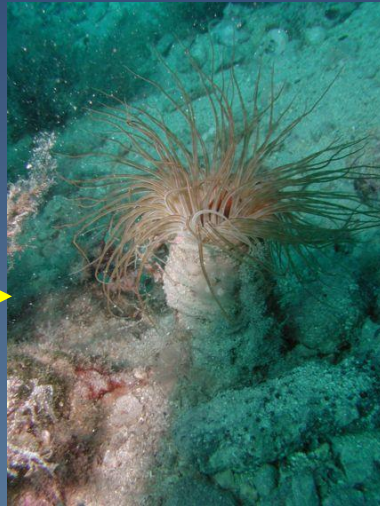
o Alcyonaria

- Alcyonacea (měkkí koráli)
- Funiculinidae
- Gorgonacea (rohovitky)
- Helioporacea
- Pennatulacea (pérovníci)
- Telestacea

o Ceriantipatharia

(červnatci)

- Antipatharia
- Ceriantharia →
- Dendrobrachiidae

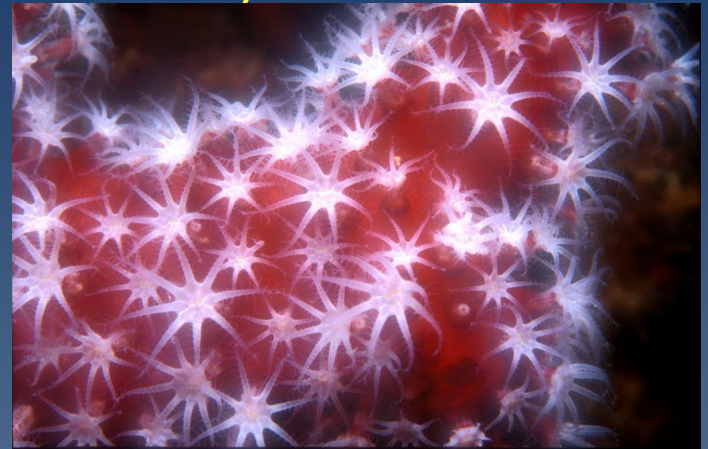

o Zoantharia

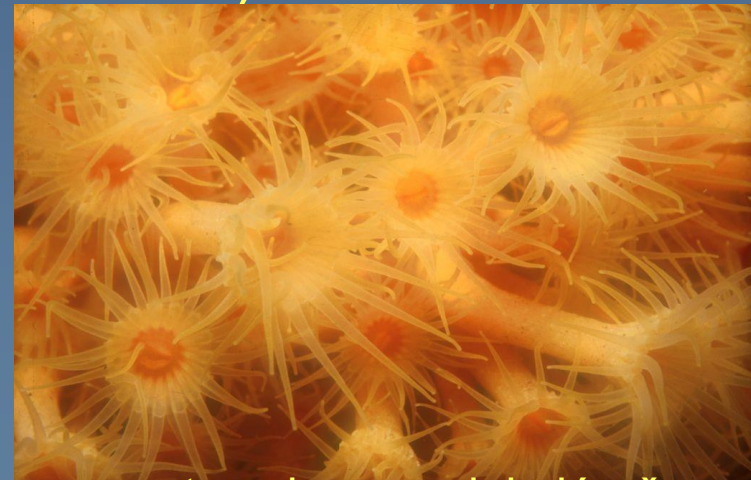
- Actiniaria (sasanky)
- Corallimorpharia
- Ptychodactiaria
- Scleractinia (tvrdí koráli)
- Zoanthidea

tradiční dělení dle symetrie:

Octocorallia - **Alcyonaria**
(osmičetní)

Hexacorallia - **Zoantharia**
(šestičetní)

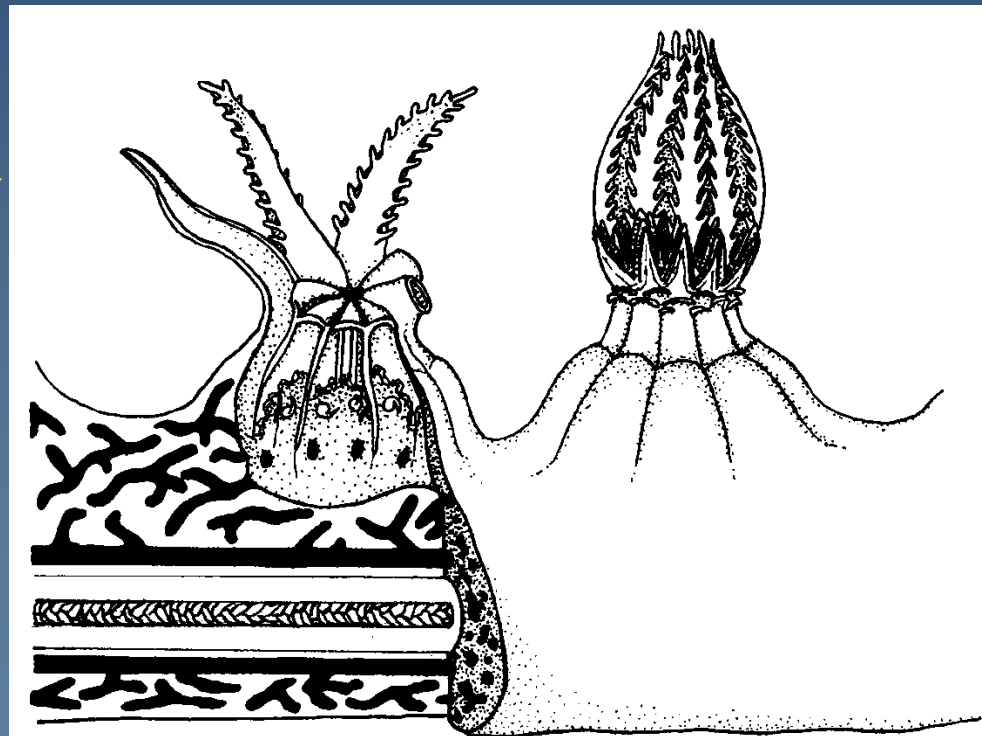

-potvrzuje se molekulárně

Octocorallia

- vždy koloniální
- osmičetná symetrie polypů: 8 kompletních mesenterií, v prostůrcích mezi nimi – 8 chapadélek
  - pinátní (zpeřená) chapadla
- každý **actinopharynx** má 1 **siphonoglyph**
- specializace polypů:
  - sifonozoidi - potrava
  - autozoidi – rozmnožování
- měkkí koráli, pérovníci, rohovitky...

Alcyonaria - laločnice

Alcyonium palmatum (laločnice dlanitá)

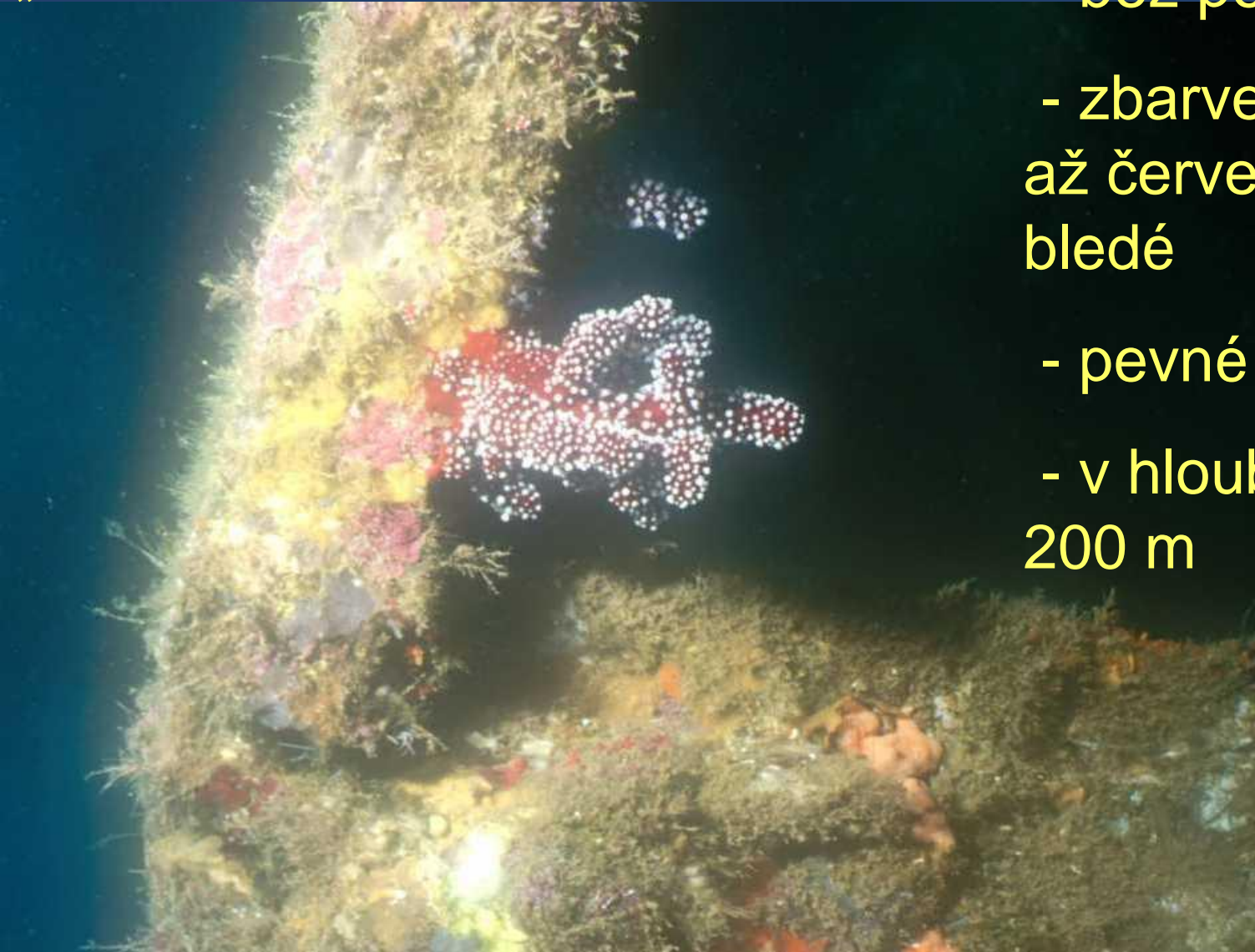
„ruka mrtvého muže“

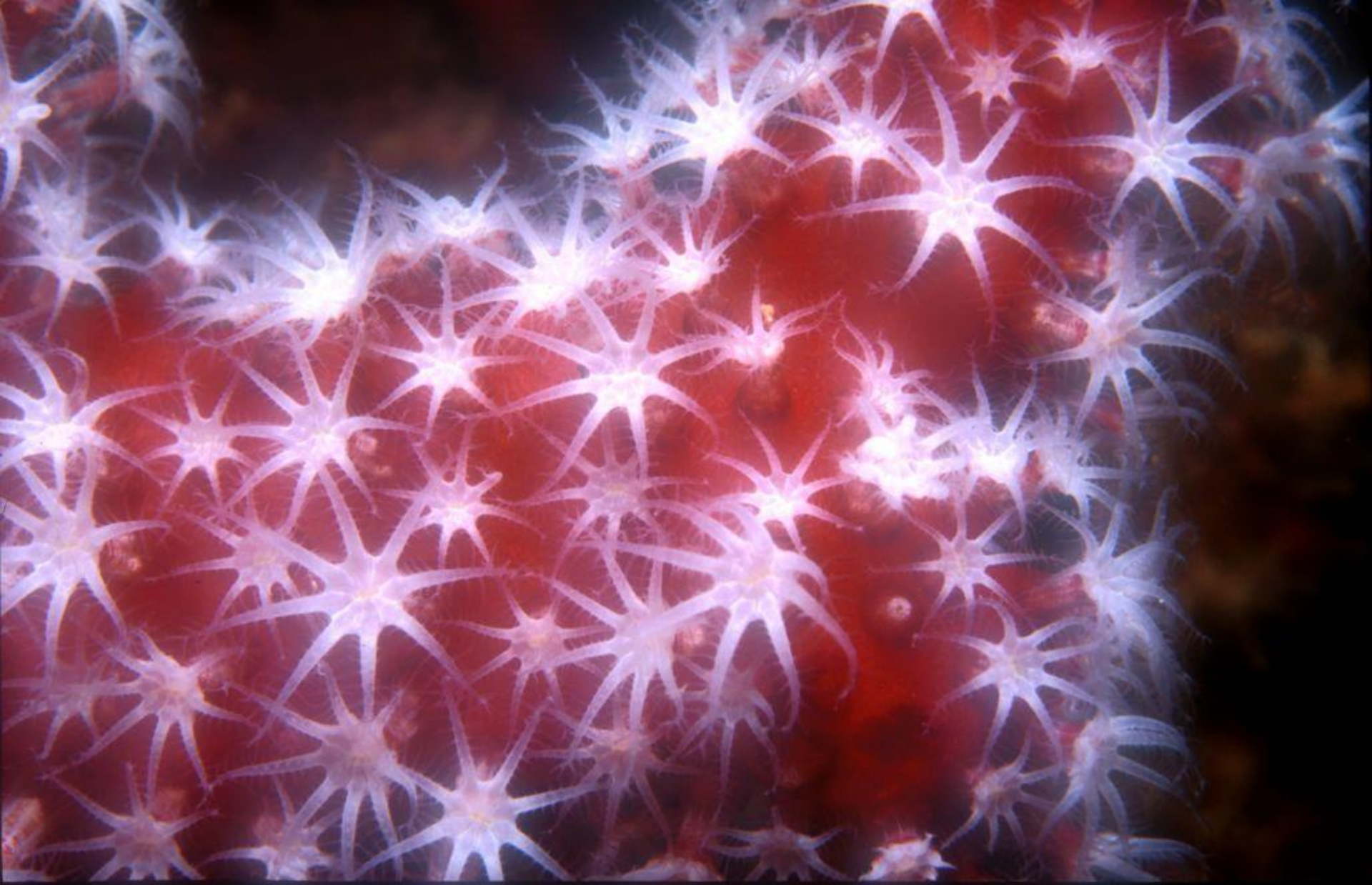
- bez pevné kostry

- zbarvení: růžové až červené nebo bledé

- pevné podklady

- v hloubce 20 - 200 m

Alcyonium palmatum

Alcyonium coralloides

Gorgonaria - rohovitky

Corallium rubrum (korál červený)

červená Ca kostra, bílí polypi,

stínomilný druh, v hloubkách do 200 m

Corallium rubrum

Paramuricea clavata (rohovitka červená)

kostra tvořena gorgoninem

proměnlivé zbarvení od žluté až po červenou

velikost kolonií až 1 m

stínomilný druh, na kolmých stěnách v hl. 10 - 100 m

endemit Jaderského a Středozemního moře

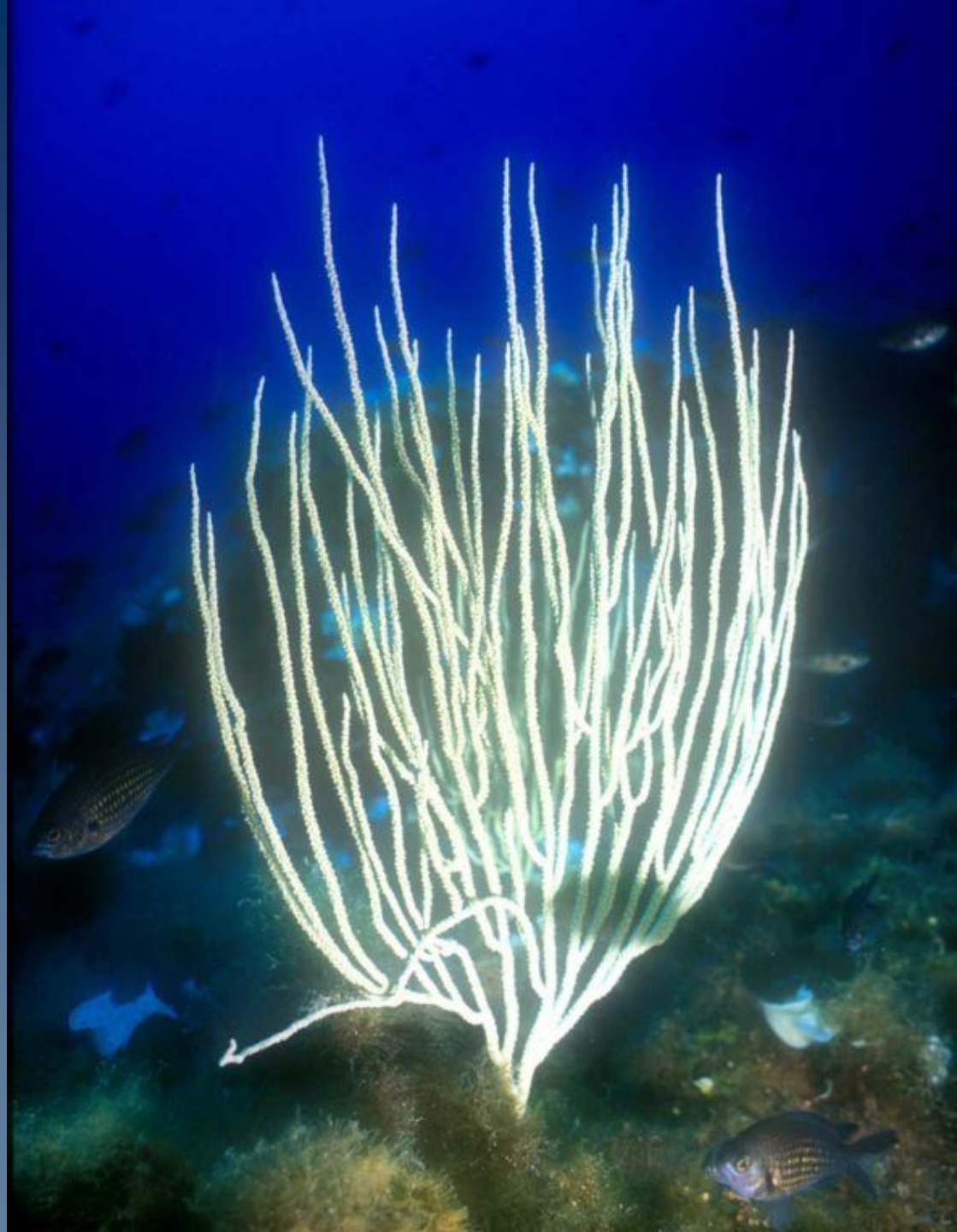

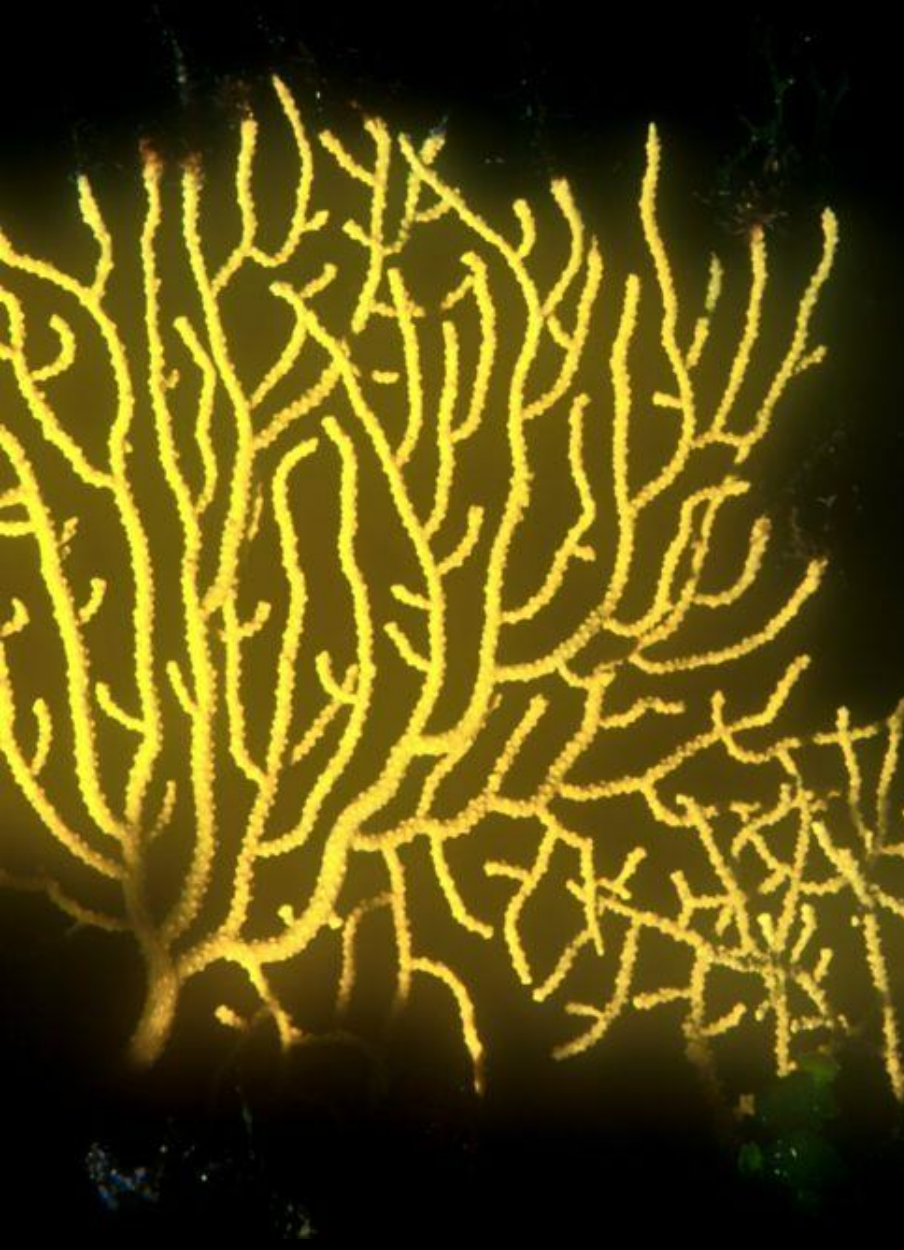
Paramuricea clavata

Eunicella singularis
(trsovník sevřený)

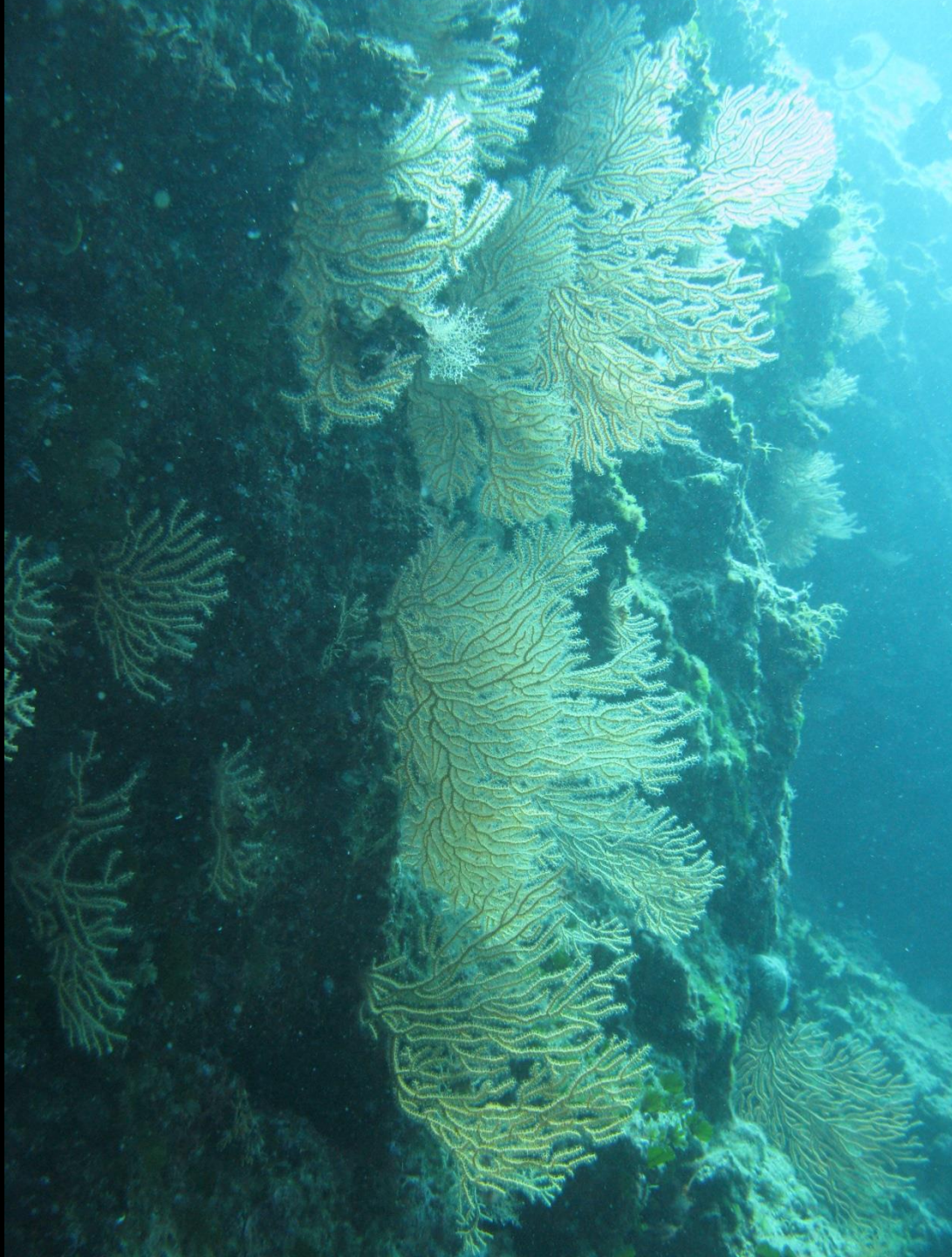
málo rozvětvený
bílý paralelní větve
výška 30 - 70 cm
na vodorovných
podkladech
světlo milný

Eunicella cavolini

Eunicella cavolini

Stolonifera (stoloni)

Stolonifera (stoloni)

Pennatulacea (pérovníci)

- polymorfní kolonie má podobu ptačího pera
- vyztužena rohovitými a Ca jehlicemi
- specilaizace polypů
- osu tvoří primární (axiální) polyp zakotvený v podkladu (až 1 m dlouhý), může se i pohybovat se
- po nasátí vody se „ztopoří“
- na bočních větvích sekundární polypi

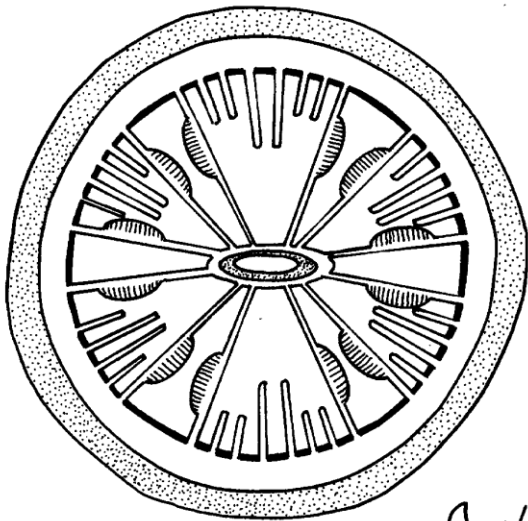

Pteroides spinosum

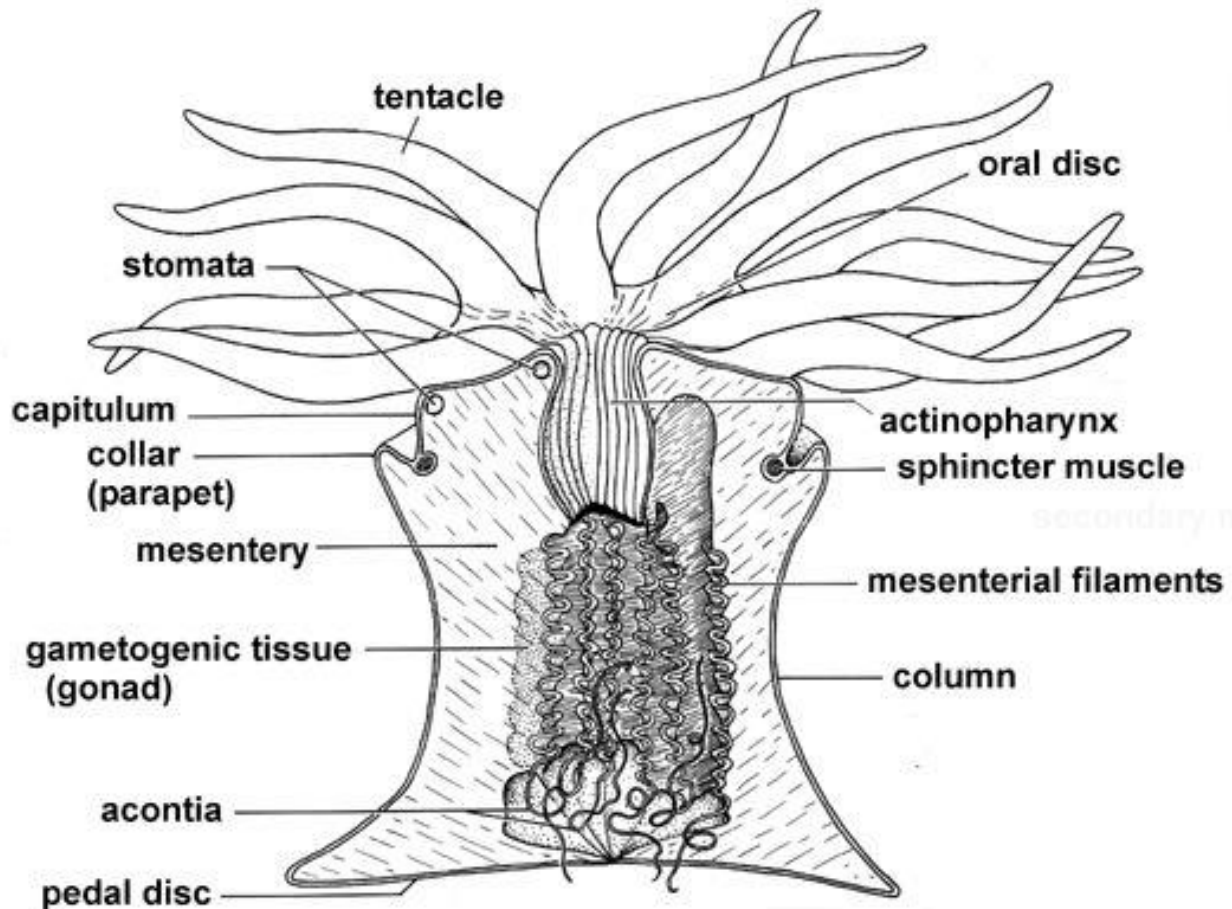

Hexacorallia

- solitérní i koloniální; bez kostry i s kostrou (vápnitá i chitinózní)
- šestičetná symetrie polypů ($n \times 6$) – 6 chapadélek téměř nemají, většinou násobky
  - z 1 inermezenteriárního prostoru více chapadélek
- chapadla nezpeřená
- často velké formy – „pravé korály“, sasanky

9/4/95

Actinia equina (sasanka koňská)
červená, 6 cm, 150 chapadel
skalnatý podklad v příbojové zóně

Actinia equina

Anemonia viridis (= *A. sulcata*) – sasanka hnědá

proměnlivé zbarvení – zelenavé, žluté, ba i hnědé

tělo až 15 cm

v mělkých vodách

200 nezatažitelných chapadel

často symbionti (či komenzálové?)

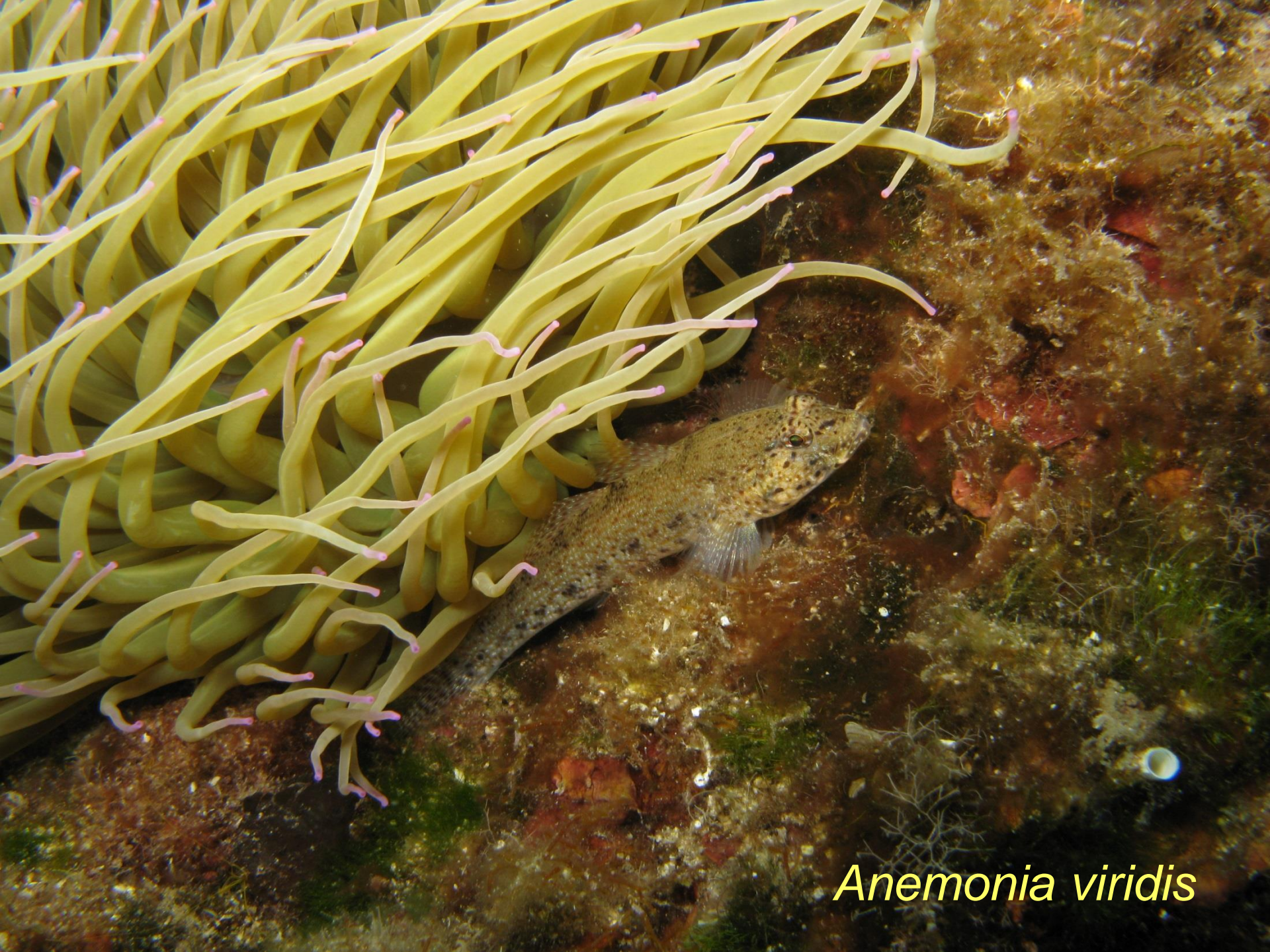

Anemonia viridis

Anemonia viridis

Anemonia viridis

Anemonia viridis

Condylactis aurantiaca

Condylactis aurantiaca

Cribrinopsis crassa

Halcampoides cf. mediterranea

Halcampoides cf. mediterranea

Peachia cylindrica

Andresia parthenope

Calliactis parasitica (sasanka cizopasná)

není cizopasná

až 10 cm, až 700 chapadel

obvykle přisedlá na ulitách (i více jedinců)

Calliactis parasitica

Adamsia carciniopados (sasanka plášťová)

syn. *Adamsia palliata*

těsná symbióza s poustevníčkem *Pagurus prideaux*, sasanka srůstá (?) s ulitou

chapadla na spodní straně, “zametá” dno

Adamsia carciniopados

Corynactis viridis (ord. Corallimorpharia)

Corynactis viridis

Zoantharia

Parazoanthus axinellae
(sasankovec jeskynní)
žlutí polypi, až 4 cm
na stěnách nebo
v jeskyních
častá symbióza s
houbami (*Axinella*)
v hloubce do 200 m

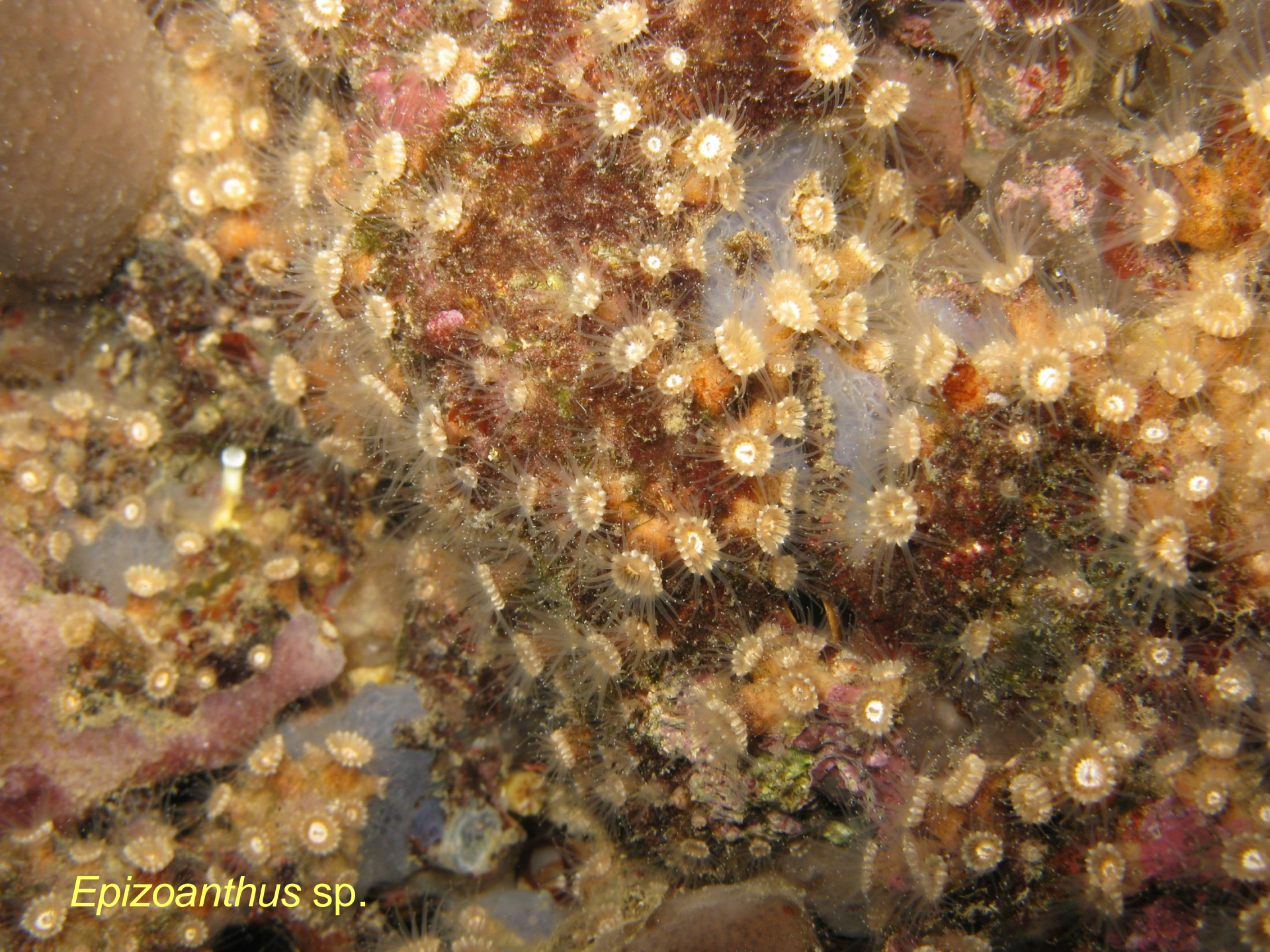
Parazoanthus axinellae

Parazoanthus axinellae

Epizoanthus sp.

Leptopsammia pruvoti

Scleractinia (větevníci)

- stavebníci korálových útesů, 1000 druhů
- často symbiotické zooxantely
- kulovité trsy, často i solitérní
- živí se planktonem a detritem

Balanophyllia

Balanophyllia

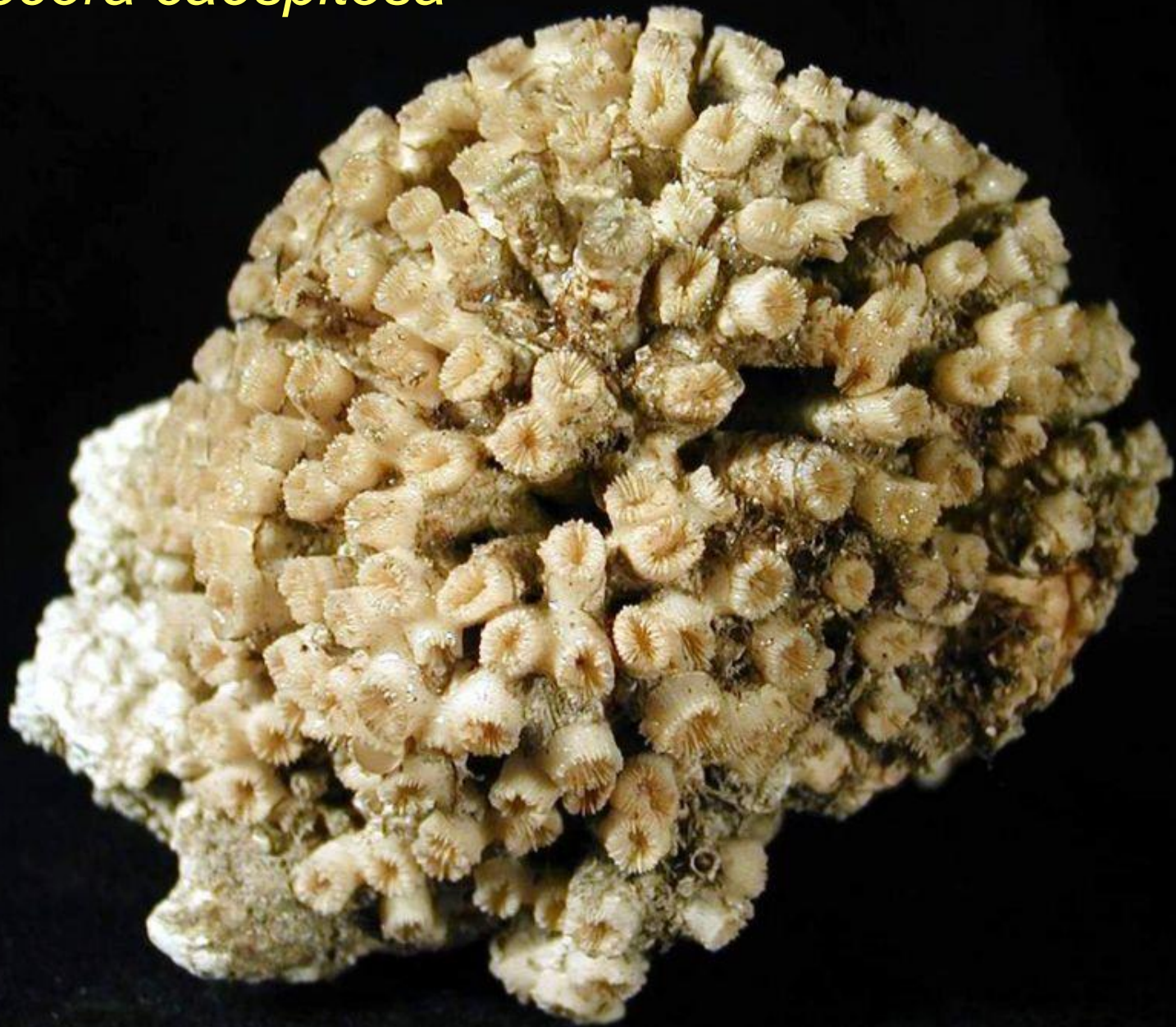

Cladocora caespitosa

Cladocora caespitosa

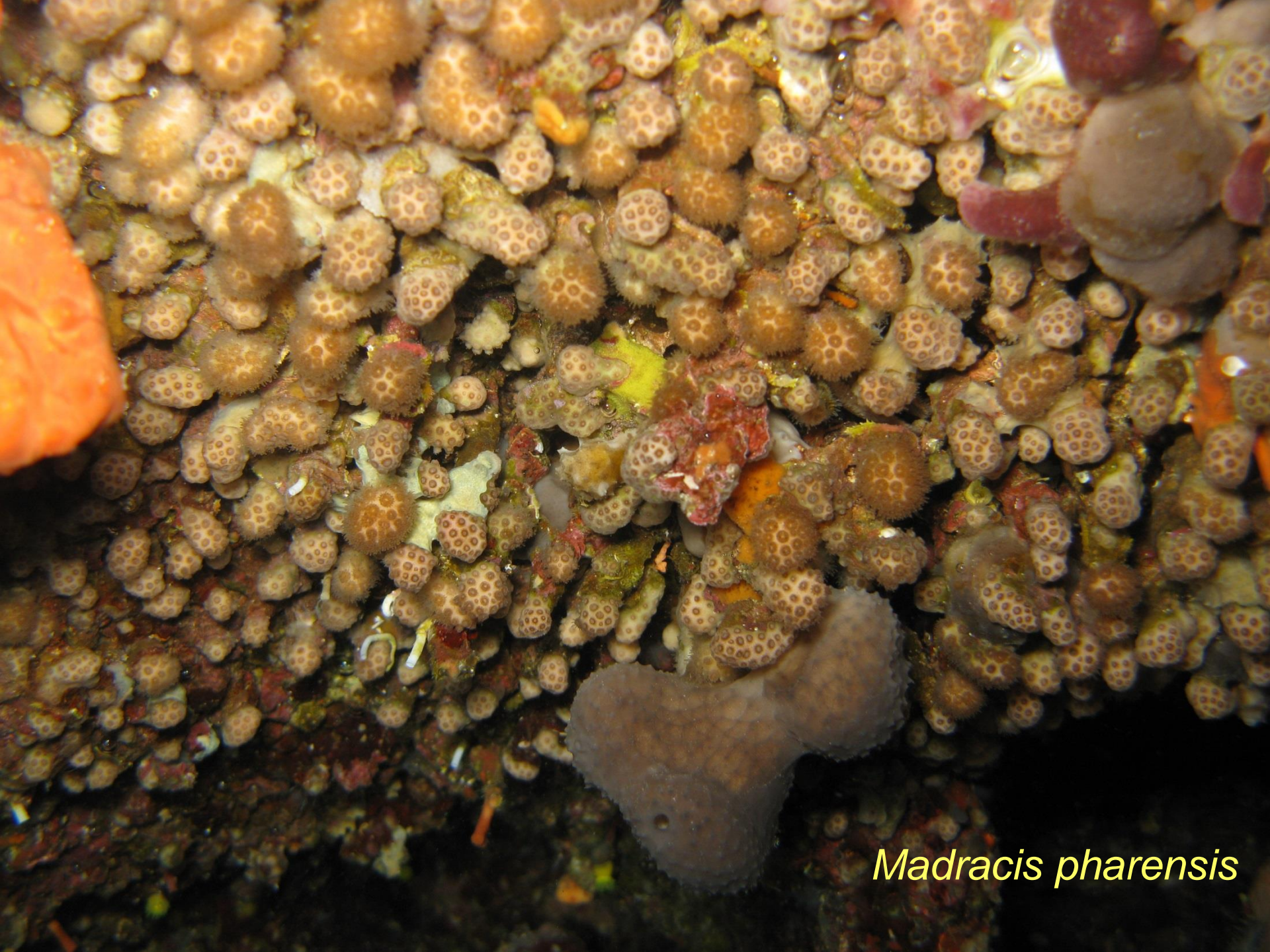

Cladocora caespitosa
„útes na Mljetu“

Madracis pharensis

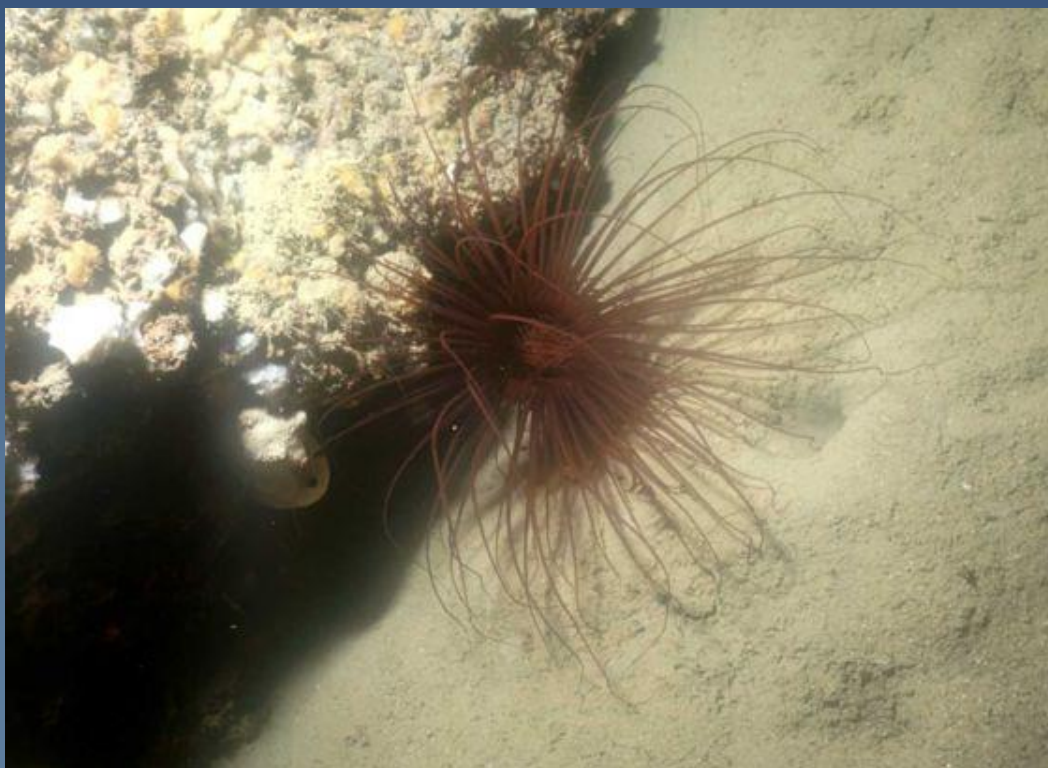
Ceriantharia

Cerianthus membranaceus (červnatec severní)

až 40 cm, 2 věnce chapadel, hloubky 1 - 40 m

endemit Středozemního moře

rourka, rychlé reakce

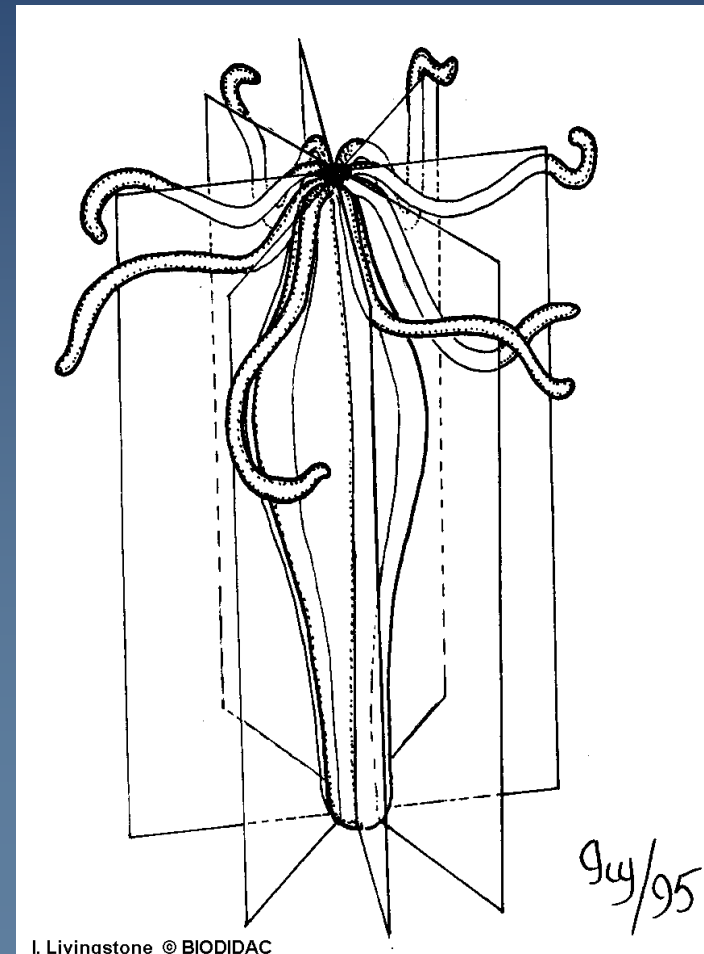
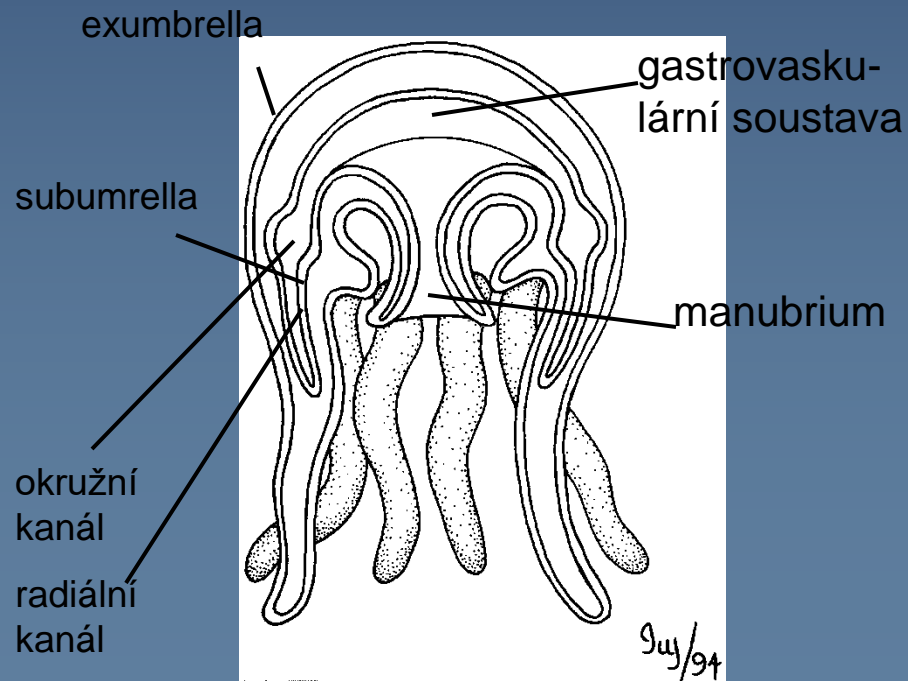

Cerianthus membranaceus

Hydrozoa - polypovci

- asi 2 700 druhů, mořští i sladkovodní
- obvykle bentičtí asexuální polypi a malé planktonní sexuální medúzy, ale jedna generace může chybět
- medúzy s velem a manubriem, nemají rhopalia, mají statocysty a očka
- (Trachylina)
- vnější kostra obvykle chitinová, vzácně vápnitá
- často polymorfie polypů

Polypovci (Hydrozoa) - systém

o Hydroida

- Anthomedusae
- Leptomedusae
- Limnomedusae
- Sertulariidae

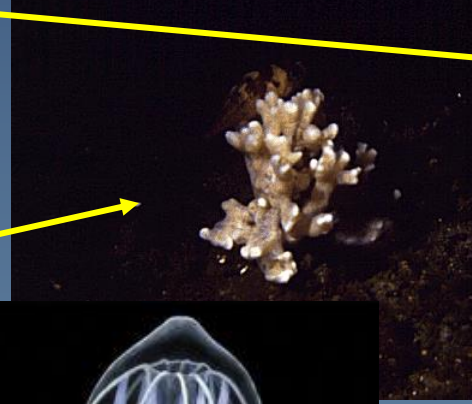
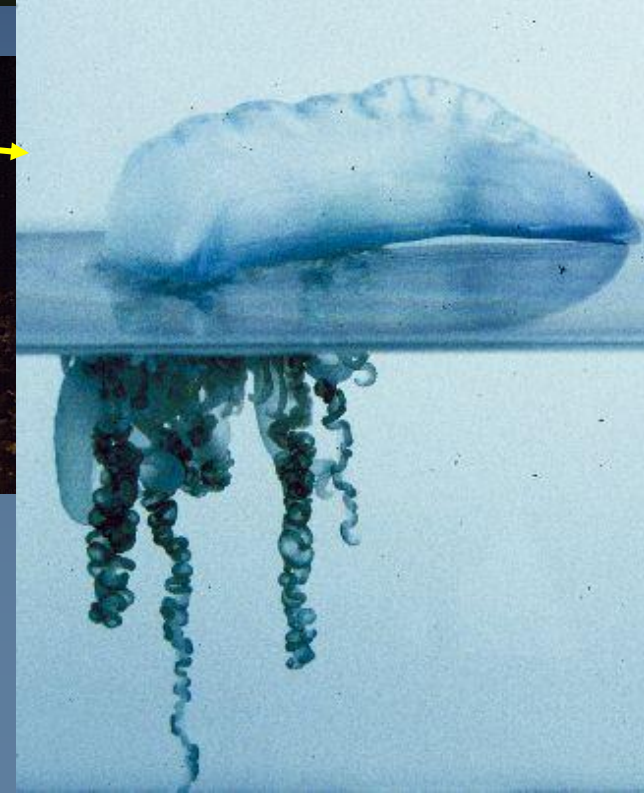

o Milleporina

- Milleporidae

o Siphonophora (trubýši)

- Calycophorae
- Cystonectae
- Physonectae

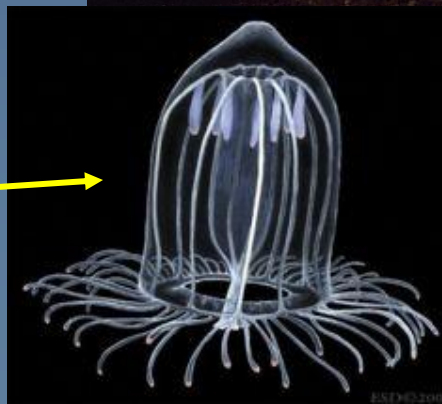

o Stylasterina

- Stylasteridae

o Trachylina

- Narcomedusae
- Trachymedusae

Eudendrium sp.

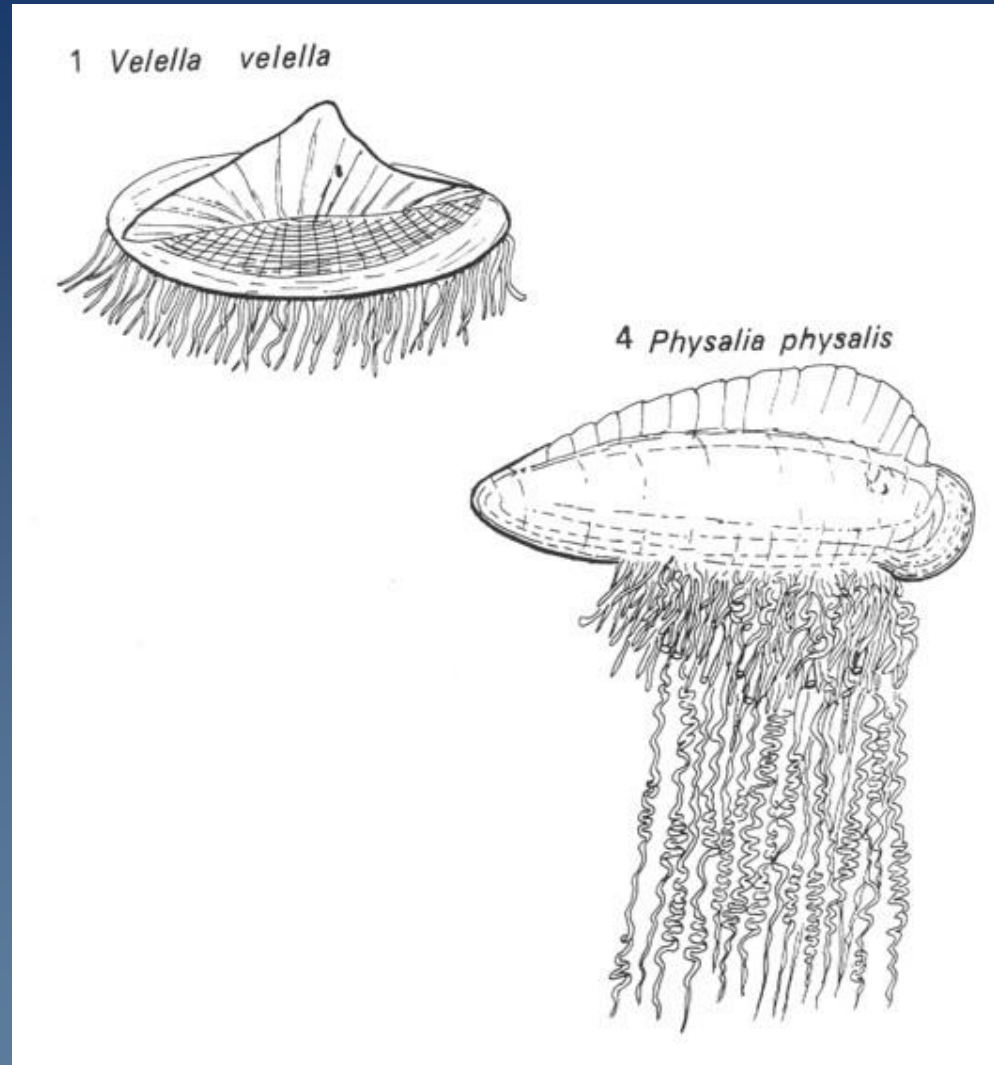

Siphonophora (trubýši) a jim podobní

- specializovaní koloniální Hydrozoa
- pneumatofor, plovací „zvony“
- polypi s různými funkcemi: lov potravy, trávení, rozmnožování
- společná trávicí soustava

Physalia physalis
(měchýřovka
portugalská)

velký vzdušný měchýř

ramena dlouhá

až 30 m

značně jedovatá

Physalia physalis

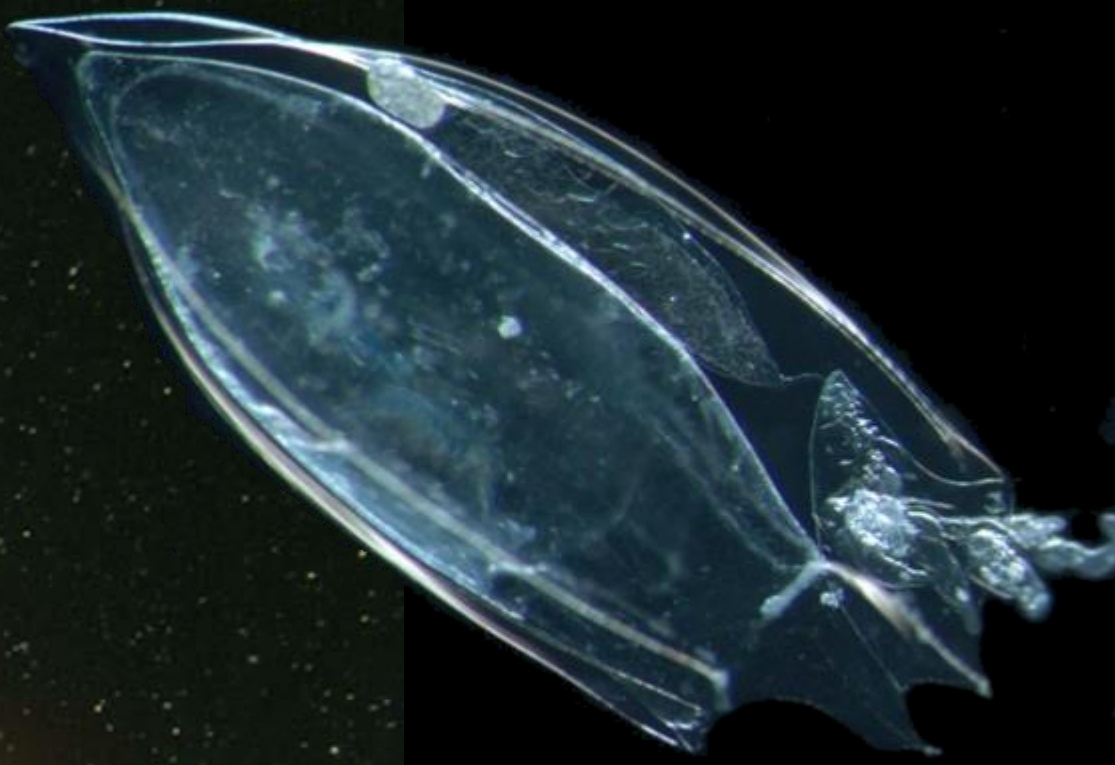

5300 μ m

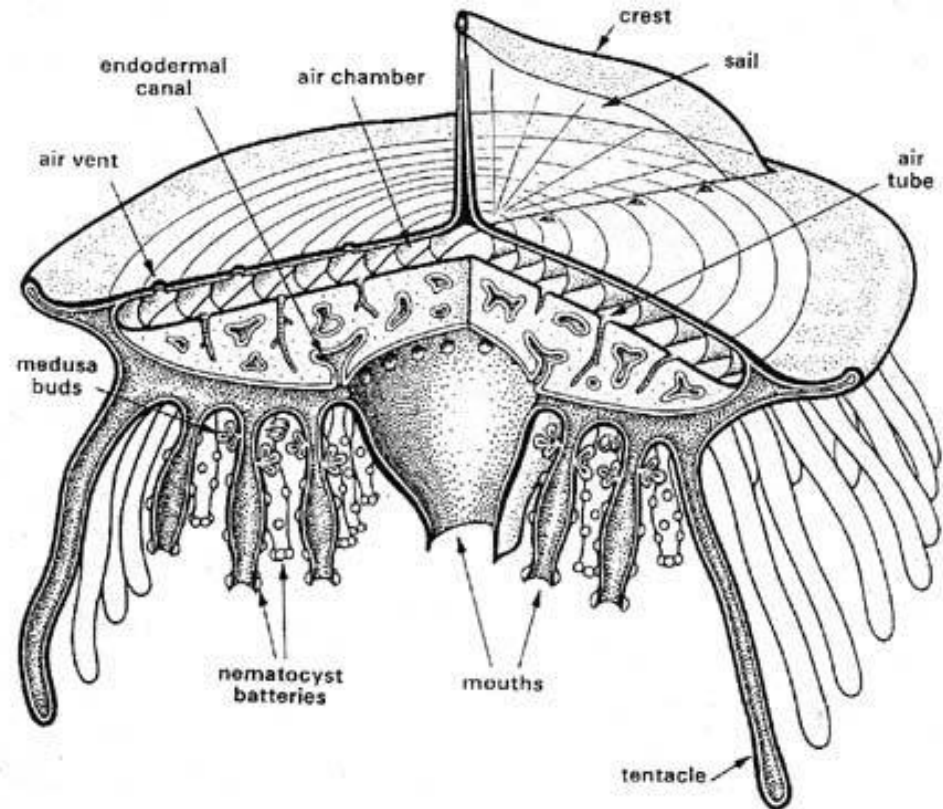

Velella velella

koloniální polypovec
(nikoli trubýš)
s plachtou

Velella velella

koloniální polypovec
(nikoli trubýš)
s plachtou

